

শ্রীশঙ্কର মহାভাগবତ
নিমି-ନবସিদ্ধ সংবাদ

[মহাপুরুষ শ্রীমন্ত শঙ্করদেব বিবচিত]

সম্পাদক—
শ্রীহরিনারায়ণ দত্ত বৰুৱা সাহিত্যবত্ত

মূল্য—১০ আনা

শ্রীশঙ্কৰ মহাভাগৱত
নৱসিদ্ধ সংবাদ*

শ্রীকৃষ্ণায় নমঃ

বন্দনা

পদ

জয় জয় কৃষ্ণ কৃপাময় মহেশ্বৰ ।
যাৰ আঞ্জা পালে প্রজাপতি হৰি হৰ ॥
কোটি কোটি ব্ৰহ্মাণ্ড অজন্ত যাব মায়া ।
জয় সনাতন নিত্য নিৰঞ্জন কায়া ॥ ১
নমো মধুৰিপু বাস মোৰ মহাশুক ।
প্ৰভু ভগৱন্ত ভকতৰ কল্লতক ।
অতি পাতকীও তৰে যাহাৰ স্বৰ্গে ।
কৰৌ কোটি নমস্কাৰ কৃষ্ণৰ চৰণে ॥ ২
প্ৰভু পদ পঙ্কজক ধৰি হৃদয়ত ।
যেন মতে বুজো টীকা ভাষ্যৰ সন্মত ॥

* শ্রীমদ্ভাগৱত একাদশ স্কন্ধৰ ২য়, ৩য়, ৪ৰ্থ আৰু
৫ম অধ্যায় শ্রীশঙ্কৰদেৱে “নৱসিদ্ধ সংবাদ” নাম দি সুকৌশলকৈ
ৰাখিছে; আমিও বেলেগে ছপা কৰিলোঁ। কিন্তু
“মহাভাগৱতৰ ভিতৰতে ৰাখিলোঁ।—সম্পাদক।

কৃষ্ণৰ আদেশে আমি ত্রুশ্ব-দীৰ্ঘ ছন্দে ।
 বিবচিবো নরসিদ্ধ কথাক প্ররন্ধে ॥ ৩
 বৈকুণ্ঠৰ শাস্ত্র ইটো মহা ভাগবত ।
 পাইলা পৰীক্ষিতে শুকমুনিব মুখত ॥
 সাত দিন শুনি সুখে তৰিলা নৃপতি ।
 ঘোৰ কলি যুগে আত পৰে নাই গতি ॥ ৪
 শুক নিগদতি শুনিয়েক পৰীক্ষিত ।
 বসুদেৱ নাৰদ সংবাদ বিপৰীত ॥
 নিমি নরসিদ্ধে যেন ভৈল উপাখ্যান ।
 কহৌ সারশেষ কথা হুয়ো সারধান ॥ ৫
 বাৰে বাৰে নাৰদক পঠান্ত মাধৱে ।
 নেড়ন্ত দ্বাৰকা ধামি কৃষ্ণক গোবৰে ॥
 জীৱন্তে মুকুত তেহৌ জানিবা সাক্ষাত ।
 তথাপি উৎসুক অতি কৃষ্ণৰ সেৱাত ॥ ৬
 মুকুতি সুখতো কৰি ভকতিসে বড় ।
 তথাপি নভজে লোক কিনো কৰ্মজড় ॥
 বাক্য কৰ্ণ মন মুখ আছে মানে যাৰ ।
 কৃষ্ণ ভকতিত সমস্তৰে অধিকাৰ ॥ ৭
 কৃষ্ণ পদ পঙ্কজক ভজে ব্রহ্মা হৰে ।
 নৰতনু পায়৷ ত্যজে কমন পামৰে ॥
 একো স্থানে মনুষ্যে মৃত্যুৰ নেড়াই হাত ।
 তথাপি নভজি মৰে কৰি আত্মঘাত ॥ ৮

কৃষ্ণ সেরাতেসে মাত্র গুছে মৃত্যু ভয় ।
জানিয়া কৃষ্ণক ভজা কবিয়া নিশ্চয় ॥

বসুদেব-নাৰদ সংবাদ

দিনেক নাৰদ গৈলা বসুদেব ঘৰে ।
দেখি বসুদেবে তাক পূজিলা সাদৰে ॥ ৯
কবিয়া প্রণাম পাছে আসনে বৈসাই ।
বুলিলা বিনয়ে বাক্য নাৰদক চাই ॥
পিতৃ-মাতৃ আসিলে পুত্রৰ যেন সুখ ।
সন্ত আগমনত দুখীৰ গুছে দুখ ॥ ১০
সেহিমতে ভগৱন্ত তযু আগমনে ;
সমস্তৰে কুশল হোৱয় তাৰক্ষণে ॥
দেৱতাতো কৰি শ্ৰেষ্ঠ হোন্ত সাধুজন ।
সাধু হস্তে সৰ্ব্বসুখ হোৱে অনুক্ষণ ॥ ১১
মিলে সুখ দুখ দুই দেৱক পূজনে ।
কেৱলে সুখক মাত্ৰ সাধে সাধুজনে ॥
পূজা অনুৰূপে দেৱতা দেই ফল ।
সাধু সব স্বভাৱতে দুখিত বৎসল ॥ ১২
তোমাৰ সদৃশ যাৰ শ্ৰীকৃষ্ণত মন ।
তাস্থাৰ এহি মত হোৱে আচৰণ ॥
ভৈলোহো কৃতার্থ যদি ঋষি মহাশয় ।
তথাপিতো পুছেঁ। ভাগৱত ধৰ্ম চয় ॥ ১৩

পৰম শ্ৰদ্ধায়ে যাক শুনিল মাত্ৰকে ।
 হৃদ্যেৰ সংসাৰ দুখ তৰে সৰ্বলোকে ॥
 দেৱৰ মায়ায়ে মোহ ভৈল মোৰ মন ।
 পুত্ৰকামে কৃষ্ণক কৰিলে । আৰাধন ॥ ১৪
 যত্ৰপি মুকুতি দেন্ত মুকুন্দে সদায় ।
 তাক নবঞ্চিলো পূৰ্বে পুত্ৰক আশায় ॥
 যেনমতে তৰো আৰে সংসাৰৰ ক্লেৰ ।
 মহামুনি দিয়ো মোক সেহি উপদেশ ॥ ১৫
 তুৰিলা কৃষ্ণক তুমি যিমত ভকতি ।
 আমাক দিয়োক সেহি উপায় সম্প্ৰতি ॥
 য়েবে বসুদেৱে হেন পুছিল হৰিষি ।
 হৰি অৰি পাইলা ঐতি পাছে দেৱনাথি ॥ ১৬
 পুলকিত তনু মনে মিলিল আহ্লাদ ।
 পাছে বসুদেৱক কৰিলা সাধুবাদ ॥
 নাৰদ বদতি বসুদেৱ মহাশয় ।
 ধন্য ধন্য বুদ্ধি সাৰ কৰিলা নিশ্চয় ॥ ১৭
 পুছিল পৰম ভাগৱত ধৰ্ম্ম যত ।
 যাহাক অৰণে হোৱে পৱিত্ৰ জগত ॥
 শুনে বা ভণে বা অৰে নতুবা আদৰে ।
 আনেবা গাৱন্তে যিবা অভিনন্দা কৰে ॥ ১৮
 দেৱ বিশ্বদ্রোহীকো পৱিত্ৰ কৰে অতি ।
 হেন ধৰ্ম্ম শুনিবে তোমাৰ ভৈল মতি ॥

শ্ৰৱণ কৌৰ্ত্তনে যাৰ সিজে পুণ্যগণ ।
 সুমৰাইলা মোক আজি হেন নাৰায়ণ ॥ ১৯
 কিনো উপকাৰ কৰিলাহা মহাশয় ।
 জানিলো ভৈলেক মোৰ মহা ভাগ্যোদয় ॥
 যিটো কথা মোহোত পুছিলো মহামতি ।
 আৰ ইতিহাস এক শুনিয়ো সম্প্ৰতি ॥ ২০
 নৱসিদ্ধ সমে নিমি ৰাজাৰ সংবাদ ।
 শ্ৰৱণ মাত্ৰকে মনে মিলিবে আহ্লাদ ॥
 শুনা সেহি কথা তুমি স্থিৰ কৰি মন ।
 ভাগৱত ধৰ্ম্মৰ আছয় নিকপণ ॥ ২১
 স্বায়ম্ভুৱ স্মৃত প্ৰিয়ব্ৰত মহাশয় ।
 আছিল অগ্নিধ্ৰ নামে তাহান তনয় ॥
 অগ্নিধ্ৰৰ পুত্ৰ ভৈলা নাভি নৰপতি ।
 নাভিৰ তনয় ভৈলা ধাষভ স্মৃতি ॥ ২২
 বাসুদেৱ অংশে আসি ভৈলা অৱতাৰ ।
 কৰিলা লোকত মোক্ষ ধৰ্ম্মৰ প্ৰচাৰ ॥
 তান্ত্ৰ হস্তে উপজিল পুত্ৰ এক শত ।
 শ্ৰেষ্ঠ ভৈলা ভৰত পৰম ভাগৱত ॥ ২৩
 যাৰ নামে খ্যাত ভৈলা ভাৰত বৰিষ ।
 দেখয় বিষয় স্মৃথ বিষ্ঠাৰ সদৃশ ॥
 তৰুণ কালতে মাধৱক মনে ধৰি ।
 এক মনে তপোবনে আৰাধিলা হৰি ॥ ২৪

ତିନିଜନ୍ମେ ପାଇଁଲା ତେହଁ ଭଗବନ୍ତ ଗତି ।
 ଆକ ନର ଜନ ଧୈଳ ନର ବର୍ଷପତି ॥
 ଏକାଧିକ ଆଶୀ ଜନ ଧୈଳ ଦ୍ଵିଜପ୍ରାୟ ।
 ଥାକିଲ ଲୋକତ କର୍ମକାଞ୍ଚ ପ୍ରବର୍ତ୍ତାୟ ॥ ୨୫
 ଧୈଳା ମହାସିଦ୍ଧ ତତ୍ତ୍ଵଜ୍ଞାନୀ ନରଜନ ।
 ଈଶ୍ଵର କୃଷକ ମାତ୍ର କରେ ନିରୂପଣ ॥
 ସବେ ଦିଗନ୍ତର ଆତ୍ମ-ବିଦ୍ଵା ବିଶାବଦ ।
 ତାସନ୍ଧାର ନାମ ଶୁନା ହୁଏ ନିଶବଦ ॥ ୨୬
 କବି ହିବି ଅନ୍ତରିକ୍ଷ ଚତୁର୍ଥ ପ୍ରବୁଦ୍ଧ ।
 ଅପର ପିପ୍ପଳାୟଣ ଆବିର୍ଭୋତ୍ର ଶୁଦ୍ଧ ॥
 ଡ୍ରାମିଲ ଚମସ କବିଭାଜନ ନରମ ।
 ଏହି ନର ସିଦ୍ଧ ଶବିଭକତ ପରମ ॥ ୨୭
 ଈଟୋ ଶୂଳ ସୂକ୍ଷ୍ମ କପ ବିଶ୍ଵ ଚଟାଚଟ ।
 ସବେ ନାବାୟଣମୟ ଦେଖେ ନିବନ୍ତର ॥
 କିନ୍ତୁ ଆପୋନାତ ହସ୍ତେ ନୋହେ ବାତିରେକ ।
 ଦେଖିଯା ଭ୍ରମନ୍ତୁ ସଙ୍ଗେ ଜଗତ ଯତେକ ॥ ୨୮
 ସୁବ ସିଦ୍ଧ ସାଧା ଯନ୍ତ୍ର ଗନ୍ଧର୍ବ କିନ୍ନର ।
 ନର ନାଗ ଶଙ୍କର ଚାବଣ ବିଦ୍ଵାଧର ॥
 ସର୍ବବଦା ଭ୍ରମିଯା ଫୁରେ ତାସନ୍ଧାର ପୁରେ ।
 ଗମନ କରନ୍ତୁ ନିତ୍ୟ ଗୋଲୋକ ନଗରେ ॥ ୨୯
 କାହାତୋ କିଞ୍ଚିତ ମନେ ନାହି ଆଶକତି ।
 ଆକାଶେ ସଫରେ ସବେ ଅବାଧିତ ଗତି ॥

শ্ৰামিগণ সমে নিমি ৰাজা মহাশয় ।
 কৰে মহা যজ্ঞ আতি আনন্দ হৃদয় ॥ ৩০
 ভৈলা নৱসিদ্ধ সেহি সভাত প্ৰবেশ ।
 সূৰ্য্য সম জ্বলে সবে দিগম্বৰ বেশ ॥
 মহা ভাগৱত সবে অকস্মাতে আইলা ।
 দেখিয়া সভাৰ লোক বিস্ময়ক পাইলা ॥ ৩১
 কৰোঁৰ কৰি অতি সচকিত মতি ।
 গুৰু পুৰোহিত সমে উঠিলা নৃপতি ॥
 মূৰ্ত্তি ধৰি অগনি কুণ্ডৰ ভৈলা ৰাজ ।
 সিদ্ধ সমস্তক সাদৰিলা সামৰাজ ॥ ৩২
 আচাৰ্য্য শিত্ৰিজ সৰো যজ্ঞ কাৰ্য্য এৰি ।
 কৰিলা শুশ্ৰূষা সিদ্ধ সমস্তকে বেঢ়ি ॥
 সাধু সঙ্গ সবাৰো নিৰ্ম্মল ভৈলা মতি ।
 সঘনে উপজে কৃষ্ণ চৰণত বতি ॥ ৩৩
 বিনা অলঙ্কাৰে কৰে শৰীৰ দীপিত ।
 তাসম্বাক দেখিয়া নিমিৰ মহাপ্ৰীতি ॥
 কৰিলা আসনে বৈসাই চৰণত পূজা ।
 প্ৰণামি বিনাস্ত কৃতাজলি কৰি ৰাজা ॥ ৩৪
 পৰম ভকত তাসম্বাক জানি মনে ।
 আসনে বৈসায় বঙ্গ পূজিলা চৰণে ॥
 শৰীৰৰ কান্তিয়ে প্ৰকাশে সভাখন ।
 সাক্ষাতে নেথিয় যেন লক্ষ্মাব নন্দন ॥ ৩৫

তাসম্বাক দেখি ৰাজা প্ৰীতিক লভিলা ।
 অৱনতে নিজ অভিমতক পুছিল৷ ॥
 জানিলো তোমোৰা পাৰিষদ গোবিন্দৰ ।
 পৱিত্ৰ কৰিয়া ফুৰা লোক নিৰন্তৰ ॥ ৩৬
 ভৈলোহোঁ কৃতার্থ পদ বেণু পায়৷ আমি ।
 জানিলো আজিসে তুষ্ট ভৈলা কৃষ্ণস্বামী ॥
 যদি নৰ তনু ইটো ক্ষণিক অথিৰ ।
 যত্নপি দুৰ্লভ মানো মনুষ্য শৰীৰ ॥ ৩৭
 তাহাতো দুৰ্লভ মানো ভকতৰ সঙ্গ ।
 লভিলো দুৰ্লভ লাভ কিনো ভৈল বঙ্গ ॥
 সবাবো পাৱত পড়ি পুছো প্ৰণিপাতে ।
 কোন আত্মস্তিক স্মৃথ কহিয়ো আমাতে ॥ ৩৮
 অসাৰ সংসাৰ আত কিছু নাহি সিদ্ধি ।
 ভকতৰ সঙ্গ অৰ্দ্ধক্ষণে নৱনিধি ॥
 কোনবা বহন্ত ধৰ্ম্ম কহিয়োক তাক ।
 যাত তুষ্ট হৈয়া কৃষ্ণে দেন্ত আপোনাক ॥ ৩৯
 তাক জানিবাক যদি যোগা হওঁ আমি ।
 তেবে কহিয়োক বোলো সবাকো প্ৰণামি ॥
 কোন ভাগৱত ধৰ্ম্ম ভক্ত বুলি কাক ।
 কোন মায়া কোনবা উপায়ে ভৰে তাক ॥ ৪০
 কাক বুলি ব্ৰহ্ম কৰ্মযোগ কাৰ নাম ।
 অৱতৰি কেশৱে কৰন্ত কোন কাম ॥

কোন যুগ ধর্ম অভক্তব কোন গতি ।
 এহি নরগোটা প্রশ্ন পুছিলা নৃপতি ॥ ৪১
 নরসিদ্ধে সিদ্ধান্ত দিলন্ত অনুক্রমে ।
 আত্যন্তিক সুখ কবি কহিলা প্রথমে ॥
 নাৰদ বদতি শুনা বসুদেব সন্ত ।
 এহি মতে নিমি য়েবে প্রশ্ন কবিলন্ত ॥ ৪২
 শুনি সিদ্ধ সবে মহা শ্রীতিক লভিলা ।
 স্বাত্ত্বিজ সদশ্য নৃপতিক প্রশংসিলা ॥
 প্রথমতে কবিসিদ্ধে দিলন্ত উত্তর ।
 শুনা মহারাজ কহৌ কথা সাবতর ॥ ৪৩
 যিটো সব লোক অতি মোহে অন্ধপ্রায় ।
 পুত্র দাৰা দেহতেসে আকুল সদায় ॥
 সিসবব একো কালে হুগুছয় ভয় ।
 যারে কৃষ্ণ পদান্বজে সেরা নকরয় । ৪৪
 কৃষ্ণ পদ সেরাতেসে হবে সবে দুখ ।
 তাহাকে বোলয় বাজা আত্যন্তিক সুখ ।
 কহৌ আৰো ভাগবত ধর্ম্যর লক্ষণ ।
 বিমবিষি পূর্বত আপুনি নাৰায়ণ ॥ ৪৫
 ঋষি মুখে আন ধর্ম কৰায়া বেকত ।
 কহিলা আপোন মুখে নিজ ধর্ম যত ॥
 যাক জানি মহা স্মৃথে মূঢ় জনো তৰে ।
 অজাতি পাতকী যাক জানিলে নিস্তবে ॥ ৪৬

পৰম ভকতে যাক নিতে কৰে বতি ।
 সেহি ভাগরত ধৰ্ম জানিবা নুপতি ॥
 কৰে যিটো ভাগরত ধৰ্মক আশ্রয় ।
 কদাচিতো তাৰ আৰ নাহি পাপ ভয় ॥ ৪৭
 কৰ্ম নকৰিয়ো যে সমস্তে পুণ্য ফল ।
 আপুনি উপজে দেখা ভকতিৰ বল ॥
 আন ধৰ্মে মন্ত্ৰ তন্ত্ৰ ছিদ্ৰ বহু হয় ।
 ভাগরত ধৰ্মে নাহি সিসৰ সংশয় । ৪৮
 শুনিয়োক ভাগরত ধৰ্ম আছে যত ।
 কৰিবো বেকত আজি তোমাৰ আগত ॥
 শুন্য সভাসদ পদ কৰিয়া প্ৰবন্ধ ।
 নৱসিদ্ধ কথা ইটো একাদশ স্কন্ধ ॥ ৪৯
 ঘোৰ কলি যুগে ইসে তৰণ উপায় ।
 নাহি গতি কৃষ্ণ কথা শ্ৰৱণ বিনায় ॥
 কৈত পৰে নৰতনু তাৰ নাহি স্থিতি ।
 অত্ৰাপি নুপুজে যন্ন যাতনাৰ ভীতি । ৫০
 যায় আজি কালি কৰি আয়ু নিৰন্তৰে ।
 কৃষ্ণৰ চৰণে লৈয়ো শৰণ সত্বৰে ॥
 আছন্ত ঈশ্বৰ কৃষ্ণ হৃদয় কমলে ।
 নজানে পামৰ সবে বিষয় বিকলে ॥ ৫১
 পৰম সুহৃদ নিজ আত্মা মহা হৰি ।
 অধোগতি যায় লোক তাক্স অনাদৰি ॥

হেন জানি হুয়ো নব কৃষ্ণত সম্মুখ ।
 পাসৰা কিমতে যম যাতনাৰ দুখ ॥ ৫২
 কলিৰ পাতকে আছে চতুৰ্ভিতি বেড়ি ।
 ডাকি বাম বাম বোলা যাওক সবে এৰি ॥

মহৰ্ষি কবিৰ মহাভাগবত ধৰ্ম্ম কথন

দুলড়ি

কবি নিগদতি, শুনিয়ো নৃপতি,
 কহোঁ বেদান্তৰ তত্ত্ব ।
 স্বভাৱে যিকৰে, দান হোম মহা
 তপ জপ তীৰ্থ ব্ৰত ॥
 কায় বাক্য মনে, যতেক আচৰে
 লৌকিক বৈদিক কৰ্ম্ম ।
 হুয়া একমত, ঈশ্বৰ কৃষ্ণত,
 অৰ্পিব সিসৱ ধৰ্ম্ম ॥ ৫৩
 নিত্য নৈমিত্তিক, যত জাতিধৰ্ম্ম
 আশ্ৰমৰ যত কৰ্ম্ম ।
 কৃষ্ণত অৰ্পিলে, জানা সিয়ো হোৱে
 মহাভাগবত ধৰ্ম্ম ॥

গৰ্ব্ব অহঙ্কাৰ ত্যজি যিটো জনে

আচৰে যদি ভকতি ।

তাতে মহাতুষ্টি হুয়া কৃষ্ণে দেহ

বৈকুণ্ঠ যত সম্পত্তি ॥ ৫৪

যদি বোলা বাজা, অজ্ঞানীৰ ভয়

জ্ঞানেসে কৰে অস্তৰ ।

কি কৰে ভকতি, হেন শঙ্কামতি

ত্যজিয়া শুনা উত্তৰ ॥

ঈশ্বৰ বিমুখ, হোৱে যিটো নৰ,

ধৰে বিষুমায়া তাক ।

এহি দেহ মোৰ, বোলে অজ্ঞানত,

পাসৰে নিজ আত্মাক ॥ ৫৫

হোৱে জ্ঞান শূন্য, কোন পাপ পুণ্য

কৰিতে নপাৰে সাৰ ।

বিষয় ব্যাকুল, সম্যকে বাতুল,

নুগুছে যাতনা তাৰ ॥

যাহাৰ মায়াত, এতেক অনর্থ

ভজোক হেন মুৰাৰি ।

এক চিত্ত হুয়া, কৃষ্ণত কৰিব,

ভকতি অব্যভিচাৰী । ৫৬

যাত বুদ্ধি আছে, একোৱে নবাঞ্চে,

এক কৃষ্ণ মাত্ৰ জানে ।

উপদেশ দাতা, যিটো গুরু থাকে,
তাক্ষে হরি বুলি মানেন ॥

যিটো ভকতক, মায়া এৰি আসে,
প্রমাণ পারে মনত ।

চাবে আন কাম, নেড়ে গুণনাম,
উপজে বতি কৃষ্ণত ॥ ৫৭

হেনবা বুলিদা বিষয়ী লোকৰ,
আছে দত্ত অহঙ্কাৰ ।

সিসবৰ কেনে, হৈবেক কৃষ্ণত,
ভকতি অব্যভিচার ॥

নেৰাই মৃত্যু ভয়, হেনবা সংশয়
কৰিবা তুমি নৃপতি ।

শুনিয়ে মহন্ত, ইহাৰ সিদ্ধান্ত
তোমাত কহোঁ সম্প্রতি ॥ ৫৮

যতেক বিষয়, সবে মায়াময়,
মনেসে কৰে প্রকাশ ।

পুত্র দাবা ধন, সবেও সপোন,
কণেকতে হোৱে নাশ ॥

হেন জানি যিটো, মনক নিয়মি
কৃষ্ণত ভকতি কৰে ।

সেহি মহাশয়, এৰাই মৃত্যু ভয়,
সুখে সংসাৰক তৰে ॥ ৫৯

পাছে নৃপবর, পৰম হৃদ্বৰ,
শুনিলা কৰ্ম ভকতি ।

যোগীৰো দুৰ্গম, মনক নিয়ম,
কৰিবে কাৰ শকতি ॥

মাথা চপৰাই, গুণে নিমিৰায়,
নপাই সংসার পাৰ ।

হাসি কবি সিদ্ধে, বোলন্ত নৃপতি,
চিন্তা কৰা পৰিহার ॥ ৬০

কৃষ্ণত নিশ্চয় কৰিয়ো হৃদয়
যেবে বাক্য শুনা মোৰ ।

সুদৃঢ় বিশ্বাসে অতি অপ্রয়াসে
তৰিবা সংসার ঘোৰ ।

ভকতি স্থলভ দেৱৰো দুৰ্লভ
যোগীয়ো নজানে যাক ।

পৰম সুগম পথ যিটো অতি
বেকত কৰিবো তাক ॥ ৬১

ছবি

অনাদৰি আনন্দ মাধৱৰ জন্ম কৰ্ম
শুনিবেক মহন্তৰ মুখে ।

জগত প্ৰসিদ্ধ নাম কৃষ্ণ বিষ্ণু হৰি ৰাম
লাজ এৰি গাইবে মহা সুখে ॥

লভিয়া মনুষ্য দেহা আনত এৰিয়া স্পৃহা

বোলে বন্ধু কৃষ্ণক যি জনে ।

এতেকে বান্ধৱ হৰি তাক মোৰ বুলি ধৰি

বন্ধা কৰি ফুৰা সৰ্ব্বক্ষণে ॥ ৬২

এহিমতে যিটো নবে সদায়ে নামক স্মৰে

তাৰ আসি মিলে মহা ভাগ ।

নিজ প্ৰিয়তম বাম স্মৰন্তে তান নাম

উপজে পৰম অনুৰাগ ॥

সৰ্ব অঙ্গ পুলকিত হোৱে আতি দ্ৰৱ চিত্ত

ধাবে নীৰ নেত্ৰৰ নিগৰে ।

প্ৰেমে ঘৰ্ম যায় জ্বলি হা প্ৰাণ কৃষ্ণ বুলি

পৃথিবীত পৰিয়া বাগৰে ॥ ৬৩

কতো থাকে মনে ধৰি ভকতৰ বশ্য হৰি

জানি হেন মনত আকলি ।

বুজিয়া কৃষ্ণৰ চিত্ত ছয়া অতি কৃত্য কৃত্য

কতো হাসি তোলে খল খলি ॥

কতো প্ৰেম বসে ভুলি মোৰ প্ৰাণকৃষ্ণ বুলি

পৰম আনন্দে গলে বান্ধে ।

এত কাল ব্যৰ্থে নিলো মাধৱক নজানিলো

কতো শোকে গেৰি পাৰি কান্দে ॥ ৬৪

কতো উঠি তাৰক্ষণে পৰম আনন্দ মনে

কৃষ্ণ কৃষ্ণ বুলি পাৰে গেৰি ।

কুপা কৰা হে হৰি বোলো চৰণত ধৰি
বন্ধু আৰ জনো যাহা এৰি ॥

হৰিমে আকুল ভাৱ কতোহো সিহৰে গাৱ
গাৱে গোবিন্দৰ গুণ গীত ।

কতো ফ্ৰে ৰুমি ৰুমি কৈত যাইবা কৃষ্ণ তুমি
পাইলো পাইলো বুলি কৰে নৃত্য ॥ ৬৫

কৃষ্ণগ্ৰাহে যেন ধৰে সংসাবক নুশুমৰে
নথাকে চেতন শৰীৰত ।

চিত্তে নেৰে চক্ৰপাণি বোলে অলৌকিক বাণী
হৰি ৰসে ছয়া মহা মত্ত ॥

বৈষ্ণৱ বোলোক মোক কপটী দাস্তিক লোক
হেন ভাৱ দেখায়া লোকত ।

নুহিকে তাহাৰ মত ঘিটো মহাভাগৱত
তাক পাইলে তৰে ত্ৰিজগত ॥ ৬৬

হোৱে সিয়ো কৃষ্ণ প্ৰাণ মিলে তাত মহাজ্ঞান
সমস্ততে দেখে গোবিন্দক ।

আকাশ পৃথিবী জল জ্যোতিবায়ু ৰসাতল
নদী নদ চৌদিশ চটক ॥

যত লতা তক তৃণ কাহাকো নেদেখে ভিন্ন
হৰিৰ শৰীৰ বুলি মানে ।

সবাকো প্ৰণাম কৰে সৰ্ব্বক্ষেণে নাম স্মৰে
কৃষ্ণ বিনে আনক নজানে ॥ ৬৭

শুনা সভাসদ লোক কলিত সদগতি হোক
কৃষ্ণৰ কথাত দিয়া চিত্ত ।

পৰম অমৃত বস মাধৱৰ নাম যশ
জানা ইসে পৰলোক বিত্ত ॥

পুত্ৰ দাৰা গৃহ বাস মিছা আত অভিনাষ
সবে সপোনৰ নিধি প্ৰায় ।

যত দেখা ধন ধান যাইবে যেতিক্ষণে প্ৰাণ
সঙ্গে এক ৰতিও নযায় ॥ ৬৮

শৰীৰো থাকিবে পৰি একলেসে যাইবা লৰি
বিষম যাতনা যম ঘৰে ।

গুণি চোৱা স্থিৰ মতি কৃষ্ণ বিনে নাই গতি
লৈয়ো তান্ত শৰণ সত্বৰে ॥

যাৰ নাম শুনি ডৰি কাষ্পে মৃত্যু থৰ থৰি
সুখে ছুখে ধৰা তান নাম !

অতাপি নুগুণা মনে কৃষ্ণৰ কিস্কৰে ভণে
নিবন্তৰে বোলা বাম বাম ॥ ৬৯

—

পদ

কবি নিগদতি শুনা নিমি মহাশয় ।

হেনবা কবিবা বাজা মনত সংশয় ॥

যিটো মহা যোগী সঁদা সমাধিত ৰতি ।

কোটি জন্মে নুহি তাৰ সপ্ৰেম ভকতি ॥ ৭০

মোক্ষতো অধিক তাক কহে বেদগণে ।
 একে জন্মে হৈব কেনে নামৰ কীৰ্ত্তনে ॥
 ইটো শঙ্কর মনত নানিবা কদাচিত ।
 শুনিয়েক নামৰ মহিমা বিপৰীত ॥ ৭১
 ইটো হৰি নাম ধৰ্ম্ম মহা গুহ্যভূম ।
 ইহাত বিশ্বাস যাব সেহি নবোত্তম ॥
 ভজে মাধৱক নাম স্মৰে সৰ্ব্বক্ষণ ।
 একেবাৰে সিজে তাৰ তিনি প্রয়োজন ॥ ৭২
 প্রথমে উপজে প্রেম লক্ষণ ভকতি ।
 গৃহ শৰীৰতো পাছে মিলে বিবকতি ॥
 প্রেমৰ আশ্পদ কৃষ্ণ মূৰ্ত্তি স্মৃতি হয় ।
 একেকালে মিলে আসি সম্পদ ত্রিতয় ॥ ৭৩
 আতিশয় ক্ষুধাত ভুঞ্জন্তে যেন মতে ।
 সিজে তিনি প্রয়োজন প্রত্যেক গ্রাসতে ॥
 হোৱে তুষ্ট দেহ পুষ্ট ক্ষুধা গুছি যায় ।
 প্রেম ভকতিৰ ৰাজ্য শুন্য অভিপ্রায় ॥ ৭৪
 অল্প ভকতিত হোৱে প্রেম অতি পুষ্ট ।
 কিঞ্চিৎ ভোজনে যেন কিছুমান তুষ্ট ॥
 উপজে পৰম প্রেম একান্ত ভজনে ।
 মিলে মহা তুষ্ট যেন প্রচুর ভোজনে ॥ ৭৫
 প্রেম ভাৱে এহি মতে একান্তে ভজন্তে ।
 পৰম প্রসাদ পাৱে মাধৱত হন্তে ॥

বিৰকতি ভকতি ঈশ্বৰ মহাজ্ঞান ।
 উপজ্ঞে ভকতে পাৱে আপুনি প্ৰমাণ ॥ ৭৬
 হোৱে চিত্ত শাস্ত গুছে বিষয় ব্যাকুল ।
 কদাচিতো নেৰে আৰ কৃষ্ণ পদ মূল ॥
 বেদ শিৰোবত্তে কহে ইহাক সম্প্ৰতি ।
 কৈলো ভাগৱত ধৰ্ম তোমাত নৃপতি । ৭৭
 হেন শুনি নিমি ছনাই দিলন্ত উত্তৰ ।
 কহিয়ো লক্ষণ আৰে মহা-ভকতৰ ॥
 ভকতৰ কোন ধৰ্ম কিবা প্ৰবৰ্তন ।
 কোনবা স্বভাৱে ভক্তে কি বোলে বচন ॥ ৭৮
 জানিবাক চাওঁ চিহ্ন মহা-ভকতৰ ।
 শুনি হবিসিদ্ধে দিলা তাহাৰ উত্তৰ ॥
 হৰিক মনত স্মৰি বোলন্ত ৰাজাক ।
 ভকতৰ যিবা ধৰ্ম শুনা কহোঁ তাক ॥ ৭৯
 ঈশ্বৰত দেখে যিটো সমস্তে প্ৰাণীক ।
 প্ৰাণী সমস্ততো দেখে ঈশ্বৰ মূৰ্ত্তিক ॥
 সমস্তে ঐশ্বৰ্য্য ব্যাপি আছে জগতত ।
 হেন যিটো দেখে সিটো মহাভাগৱত ॥ ৮০
 একান্তে কবয় প্ৰেম যিটো ঈশ্বৰত ।
 মৈত্ৰতা আচৰে হৰি ভকত সবত ॥
 অজ্ঞক কৰুণা ক্ষমা কৰে বিপক্ষত ।
 সেহি জন জানিবা মধ্যম ভাগৱত ॥ ৮১

নৃপূজে ভক্তক মান্য নকৰে প্রাণীক ।
 একে প্রতিমাত মাত্র আৰাধে হৰিক ॥
 সেহি জন জানিবা হা প্রাকৃত ভকত ।
 আটক হৈয়াছে তেহোঁ ভক্তিৰ পথত । ৮২
 অনুক্ৰমে উত্তম হৈবেক সিয়ো জন ।
 একোমতে নোহে জানা নিন্দাৰ ভাজন ॥
 ত্ৰিবিধ ভকত এহি কহিলো নৃপতি ।
 তাসহ্যৰ চিহ্ন আৰু শূনিও সম্প্ৰতি ॥ ৮৩
 শূনা সারথানে আৰে ইক্ষ্বাকু নন্দন ।
 কহোঁ আৰু মহাভাগবতৰ লক্ষণ ॥
 কৃষ্ণকেসে চিন্তে যিটো নবাঞ্চে বিষয় ।
 দেখন্ত বিষ্ণুৰ মায়া জগত নিশ্চয় ॥ ৮৪
 নকৰে আক্ৰোশ দ্বেষ নাহিকে মনত ।
 সেহি জন জানিবা উত্তম ভাগবত ॥
 জন্ম মৃত্যু ক্ষুধা তৃষ্ণা ভয় পৰিশ্রম ।
 দেহ প্রাণ বুদ্ধি মন ইন্দ্রিয়ৰ ধৰ্ম্ম ॥ ৮৫
 ইসৰ সংসাৰ ধৰ্ম্ম জানয় সাক্ষাত ।
 নোহে বিমোহিত চিত্ত কদাচিতো তাত ॥
 ঈশ্বৰৰ ধ্যান মাত্র কৰন্তু সতত ।
 জানিবা নৃপতি সিটো উত্তম ভকত ॥ ৮৬
 একে মাধৱতে মাত্র কৰিলে আশ্রয় ।
 কাম্য কৰ্ম্ম বাসনাক তেজিলে হৃদয় ॥

হৰিৰ চৰণ মনে নচাৰে সতত ।
 সেহি জন জানিবা উত্তম ভাগৱত ॥ ৮৭
 কাম্য কৰ্ম দ্বেষ মোহ হৰিষ বহিত ।
 হৈয়া ফুৰে নিতান্তে কৃষ্ণত দিয়া চিত্ত ॥
 হৰিকথা ত্যজিয়া আনন্দে নেদে মন ।
 কৈলো ভকতৰ বাজা যেন প্ৰবৰ্ত্তন । ৮৮
 জন্ম কৰ্ম বৰ্ণাশ্ৰম কুল আদি যত ।
 উত্তম বুলিয়া গৰ্ব্ব নোপজে দেহত ॥
 অভিমান শূন্য হৈয়া হৰিক ভজয় ।
 হৰিৰ পৰম প্ৰিয় সেহি জন হয় ॥ ৮৯
 কহিলো নৃপতি যেন ভক্তৰ লক্ষণ ।
 তাসম্বাৰ স্বভাৱ শুনিয়ো এহি ক্ষণ ॥
 নকৰে আপোন পৰ-বুদ্ধি ধন বিত্তে ।
 সমস্তৰে একে আত্ম জানে যিটো চিত্তে ॥ ৯০
 সকলো লোকত সম শাস্ত নিকপম ।
 চিনিবা নৃপতি সিটো ভকত উত্তম ॥
 এক নিমিষাৰ্দ্ধো যদি এৰে হৰি-পদ ॥
 এতেকতে মিলে আসি ত্ৰৈলোক্য সম্পদ ॥ ৯১
 তথাপি ক্ষণাৰ্দ্ধো নেৰে কৃষ্ণৰ চৰণ ।
 সেহি মহা সাৰ জানি কৰন্তু স্মৰণ ॥
 ত্ৰৈলোক্য ঈশ্বৰ সবো মহা নম্ৰভাৱে ।
 চিন্তে মাত্ৰ হৰিপদ আজিও নপাৱে ॥ ৯২

এতেকে জানিছে তুচ্ছ ত্ৰৈলোক্য সম্পত্তি ।
 এহি বুলি নেৰে কৃষ্ণ চৰণে ভকতি ॥
 জানিবাহা সিটো মহা প্ৰধান ভকত ।
 হেনবা কৰিবা শঙ্কা নৃপতি মনত ॥ ৯৩
 যিটো হৰি পদক বিচাৰে দেৱ-গণ ।
 জানিবাহা তথাপিতো নপাৰে দৰ্শন ॥
 হেন কৃষ্ণ চৰণক নেৰে অনুক্ষণ ।
 বৈষ্ণৱৰ অগ্ৰগণ্য জানিবা সিজন ॥ ৯৪
 বিষয়ৰ সন্তাপ কামে চালাইবেক মন ।
 কিমতে নেৰিবে সিটো কৃষ্ণৰ চৰণ ॥ ৯৫
 হেনয় সংশয় যদি কৰা নবপতি ।
 ইহাৰ উত্তৰ আৰে শুনিয়ো সম্প্ৰতি ॥
 হৰি পদ সেৱা সুখ মনে মিলে যাৰ ।
 বিষয়ৰ তাপ যত নথাকয় তাৰ ॥
 কৃষ্ণ-পাদ-পদ্মৰ অৰুণ নথপান্তি ।
 যাৰ মনে চোৱে তাৰ সুশীতল কাস্তি ॥ ৯৬
 যেন হিম পৰি জুৰায় তাহাৰ হৃদয় ।
 আৰ কি হৈবেক আসি সন্তাপ উদয় ॥
 যেন চন্দ্ৰ উদয়ে সূৰ্য্যৰ গুছে তাপ ।
 ভক্তৰ নোহয় তেন বিষয় সন্তাপ ॥ ৯৭
 শুনা ৰাজা যেন আবে তাসম্বাৰ বাক ।
 বিষয় আলাপ পাপ জানি চাৰে তাক ॥

লৈয়া মহা সাধু সঙ্গ সদা শুদ্ধভারে ।
 সুখে দুখে মুখে মাত্র হবি নাম গারে ॥ ৯৮
 যতেক লক্ষণ কৈলো মহা ভকতৰ ।
 সবাতো অধিক যিটো জন সাবতৰ ॥
 যাত পৰে নাহি মহা ভকত প্রধান ।
 তান কথা কহৌ শুনা ছয়া সারধান ॥ ৯৯
 চাৰিয়ো বেদৰ তত্ত্ব অর্থ যিটো জানে ।
 মাধৱক বান্ধৱ বুলিয়া যিটো মানেন ॥
 কৃষ্ণ-পাদ পদক বান্ধিলে প্ৰেম জৰী ।
 আপুনি নেবন্ত তাৰ হৃদয়ক হবি ॥ ১০০
 অকস্মাতো সিটো নাম লৈলে মাত্র আসি ।
 এতেকে হবন্ত তাৰ মহা পাপ বাশি ॥
 তাস্তে উপজাইলা প্ৰেম জানি কুপাময় ।
 আৰ কি এৰিতে পাৰে তাহান হৃদয় ॥ ১০১
 নেৰে তান ভকতেসে হৰিক প্ৰৱন্ধি ।
 হেৰিয়ো নেবন্ত তান্ধ প্ৰেমে ছয়া বন্দী ॥
 এতেকে যতেক কৈলো ভকত প্রধান ।
 জানা ৰাজা কেহো নহে ইহান সমান ॥ ১০২
 উত্তমতো উত্তম সেহিসে ভাগৱত ।
 উপজিল প্ৰেম যাৰ হবি স্মৰণত ॥
 এহি কহি হবি-সিদ্ধ মৌন ছয়া আছে ।
 দেখি প্ৰণিপাতে ৰাজা পুছিলন্ত পাছে ॥ ১০৩

পৰম ঈশ্বৰ কৃষ্ণ জগতৰ স্বামী ।
 তাহান মায়াক জানিবাক চাওঁ আমি ॥
 ব্ৰহ্মাদিকো মোহে যিটো সিটো কোন মায়া ।
 কহিয়োক সিদ্ধ সব যদি থাকে দয়া ॥১০৪
 হেনবা বুলিবা যিটো কহিলেঁ ভকতি ।
 তাকে জানি ভৈল। তুমি কৃতার্থ সম্প্রতি ॥
 নলাগে জানিবে আৰ বিস্তৰ তোমাৰ ।
 শুনিয়োক সিদ্ধ সব সিদ্ধান্ত ইহাৰ ॥১০৫
 কৰে সংসাৰৰ তাপে আমাক দগধ ।
 কৃষ্ণ কথা অমৃতেসে ইহাৰ ঔষধ ॥
 আজিসে জীয়াইলা মোক বচন অমৃত ।
 যতেক শুনোহো তভো তৃপ্তি নাহি চিত্তে ॥১০৬

অস্তবিস্কৰ ভগবদ্ মায়া বৰ্ণনা

হেন শূনি বুলিলন্ত অস্তবিস্ক সিদ্ধ ।
 শূনা ৰাজ্য যিটো মায়া জগত প্ৰসিদ্ধ ॥
 প্ৰত্যেকে দেখাইবে তাক কাহাৰ শকতি ।
 মায়াৰ কাৰ্য্যক কহো শুনয়ো নৃপতি ॥১০৭
 অনাদি পুৰুষ কৃষ্ণ জগত কাৰণ ।
 অজিলা মায়াক সঙ্গে লৈয়া ভূতগণ ॥
 জীৱৰ বিষয় স্মৃতি নিমিত্তে ঈশ্বৰ ।
 পঞ্চ-ভূতে অজিলা বিবিধ কলৈৱৰ ॥১০৮

মায়ায়ে উপায়ে প্রাণী অজিলা অশেষ ।
 তাতে অন্তর্যামী রূপে ভৈলন্ত প্রবেশ ॥
 বিভঞ্জিয়া আপোনাক প্রভু নাৰায়ণ ।
 অজিলা ইন্দ্ৰিয় যত ভূত প্রাণ মন ॥১০৯
 ইন্দ্ৰিয়ৰ সঙ্গে জীৱে ভুঞ্জে বিষয়ক ।
 আত্মা বুলি মানৈ মায়াময় শৰীৰক ॥
 ধৰে মহা মোহে আতি হোৱে জ্ঞান শূন্য ।
 সকামে অনেক কৰ্ম্ম কৰে পাপ পুণ্য ॥১১০
 সেই কৰ্ম্ম ফল ভুঞ্জি ভ্ৰমে সংসাৰত ।
 নাহি অন্ত জীৱৰ যাতনা তুখ যত ॥
 মিছা মায়াময়ত উপজে মৰে জীৱ ।
 এহি লীলা আতে প্রীতি হোন্ত সদাশিৱ ॥
 যাৱে সৃষ্টি থাকে মহা নিমিলে প্রলয় ।
 জনম মৰণ তাৱে নেৰাই মৃত্যু ভয় ॥১১১
 পশুপক্ষী বৃক্ষ কীট পতঙ্গ যোনিত ।
 উপজি যাতনা আদি ভুঞ্জে বিপবীত ॥
 বহু অমঙ্গলপ্রদ হেন কৰ্ম্ম গতি ।
 পায় নৰে সংসাৰত ভ্ৰমে বিসঙ্গতি ॥১১২
 নিতান্ত অবশ হয় প্রলয় যাৱত ।
 জন্ম-মৃত্যু রূপ তুখ ভুঞ্জে নানা মত ॥
 কাল রূপী কৃষ্ণ যিটো জগত আধাৰ ।
 কবন্ত লীলায়ে পাছে সৃষ্টিক সংহাৰ ॥১১৩

মায়াৰ যাতেক কাৰ্য্য কাৰণ সমস্ত ।
 তুনাই আনি মায়াত কৰান্ত সবে অন্ত ॥
 হৈবে অনাবৃষ্টি পাছে শতেক বৎসৰ ।
 মিলে মহা মৰণ লোকৰ নিবন্তৰ ॥১১৪
 ত্ৰৈলোক্যক তাপ দিবে সকলে মার্ভণ্ড ।
 অনন্ত মুখৰ বহি বজাইবে প্ৰচণ্ড ।
 পাতালৰ পৰা দহি আসে উপৰক ।
 লগত সহায় হৈবে বায়ু সঙ্কৰ্ত্তক ॥১১৫
 অগনিৰ শিখায়ে দহিবে দিশ দশ ।
 মেঘে বৃষ্টি কৰিবেক পাছে শতবৰ্ষ ॥
 পৰে জলধাৰা হস্তী-শুণ্ডৰ সমান ।
 প্ৰলয়ৰ জলে কৰে জগত নিৰ্য্যাণ ॥১১৬
 নথাকয় প্ৰাণী আৰ ব্ৰহ্মাণ্ড ভিতৰ ।
 কৃষ্ণৰ কটাক্ষে নষ্ট হোৱে চৰাচৰ ॥
 স্থূল দেহ ভগ্ন হৈলে যত জীৱ বাশি ॥
 পুনৰপি লীন হোৱে প্ৰকৃতিত আসি ॥১১৭
 যিটো ব্ৰহ্ম মাধৱৰ ভকতি বিহীন ।
 তেহেঁ হোৱে আসি পুন প্ৰকৃতিত লীন ॥
 ব্ৰহ্মাৰো মুকুতি নাই নভৈলে ভকতি ।
 সামান্যৰ কিবা কথা কহিবো নৃপতি ॥১১৮
 যেন কাষ্ঠ দহিলে অগনি নৰহয় ।
 সেহিমতে হোৱে সবে প্ৰকৃতিত লয় ॥

শুনা আবে যেন মতে মহাভূত চয় ।
 অন্তো অন্তো হোরে গৈয়া কাৰণত লয় ॥১১৯
 পৃথিবীৰ গন্ধ গুণ হৰিবে অনিল ।
 তেখনে পৃথিবী গৈয়া হৈবেক সলিল ॥
 য়েবে জলহন্তে বায়ু বস হৰি লয় ।
 সেহি জল অগনিত হোরে আসি লয় ॥১২০
 অগ্নিৰ ৰূপক পাছে হৰিবেক তম ।
 তেবে অগ্নি বায়ত প্ৰবেশে এহি ক্ৰম ॥
 হৰিবেক গন্ধ গুণ বায়ুৰ গগণে ।
 গগণত বায়ু যায় পশিব তেখনে ॥১২১
 আকাশৰ শব্দ গুণ হৰিবেক কাল ।
 পশে অহঙ্কাৰত আকাশ তত্তকাল ॥
 মন বুদ্ধি ইন্দ্ৰিয় দেৱতা যত আছে ।
 সবে অহঙ্কাৰত প্ৰবেশ হৈব পাছে ॥১২২
 সেহি অহঙ্কাৰ লীন হৈব মহতত ।
 প্ৰকৃতিত লয় হৈবে আপুনি মহত ॥
 কহিলো নৃপতি প্ৰলয়ৰ যত ক্ৰম ।
 এহিতো কৃষ্ণৰ মায়া পৰম দুৰ্গম ॥১২৩
 ব্ৰহ্মা আদি কৰি কীট পতঙ্গ পৰ্য্যন্ত ।
 মায়াৰো সবাৰো কৰা সৃষ্টি স্থিতি অন্ত ।
 কোটি কোটি কল্প মৰে উপজে মায়াত ।
 হেন জন নাহিকে মায়াৰ এড়াই হাত ॥১২৪

যতেক জগত দেখা মায়াৰ নিৰ্মাণ ।
 চিনাইলো মায়াক ৰাজা দেখা বিচ্যমান ॥
 ইহাক শুনিয়া নিমি ভৈলা মহা ভয় ।
 তন্ত্ৰিয়া আছয় মনে মিলিল সংশয় ॥১২৫
 সদয় হৃদয় দেখি ভৈলা সিদ্ধ গণে ।
 ৰাজাক সম্বোধি বোলে মধুৰ বচনে ॥
 আউৰ কিবা শুনিবাক ইচ্ছা আছে মনে ।
 পুছিয়ো নৃপতি তুমি আমাত এখনে ॥১২৬
 ৰাজায়ো জানিলা সিদ্ধ সদয় আমাত ।
 পুছিলন্ত কথা পাছে কৰি প্ৰণিপাত ॥
 শুন্য সিদ্ধ সব কহোঁ কৰিয়া বিনয় ।
 শুনিয়া মায়াৰ কথা ভৈলো মহা ভয় ॥১২৭
 বিষয়ৰ বিকল নুগুছে কদাচিত ।
 ৰাত্ৰি দিনে গৃহ কুটুম্বত মাত্ৰ চিত্ত ॥
 সিসবো যিমতে মহা স্মৃথে তৰে মায়া ।
 কহিয়ো উপায় সেহি যদি থাকে দয়া ॥১২৮
 যত্ৰপি প্ৰথমে পাইলা তাৰণ উপায় ।
 তথাপি পুছন্ত পুনু পুনু নিমিৰায় ॥
 আনো বা উপায় আছে মায়াৰ তাৰক ।
 তাক জানিবাক লাগি বোলন্ত সিদ্ধক ॥১২৯
 অনেক প্ৰৱন্ধে সিদ্ধে মনে গুণি চাইলা ।
 ভকতি বিনাই অশ্ল উপায় নাপাইলা ॥

অনেক প্রকাৰে বঢ়াই চিত্তক একান্ত ।
 দিলেক বাজাক পাছে প্রবুদ্ধে সিদ্ধান্ত ॥১৩০
 মায়াৰ তৰণ নিমি শুনিয়ে সম্প্রতি ।
 উপজাইবে প্রথমে সবাতো বিবকতি ॥
 দেখি শূনি মানে ইটো জগত যতেক ।
 মায়াৰ বচনা জানা সমস্তে ততেক ॥১৩১
 দুখ দূৰ যাইবে সুখ হৈবে বুলি মনে ।
 কৰ্ম্মক আৰম্ভ কৰে মহামূঢ় জনে ॥
 দুখসে মিলারে সুখ নাহিকে কিঞ্চিত ।
 দেখিব কৰ্ম্মৰ ফল হেন বিপৰীত ॥১৩২
 আপোনাৰ মৃত্যু বুলি মানিবেক ধন ।
 নানা পীড়া মিলে আসি ইহাৰ কাৰণ ॥
 পুত্র পত্নী পশু গৃহ সমস্তে চঞ্চল ।
 কোন প্রীতি সাধিবেক ইসবে বিফল ॥১৩৩
 যদি বোলা ধন হস্তে ধৰ্ম্ম উপজয় ।
 সেই ধন হস্তে স্বৰ্গ সুখক পায় ॥
 শুনিয়ে স্বৰ্গত আছে যত যত সুখ ।
 সমস্তে বিনাশী সদা পারে মাত্ৰ দুখ ॥১৩৪
 আপোনাৰ সমান পৰৰ দেখি শ্রীক ।
 কৰি নিন্দা বাদ তৈতো বিবাদ অধিক ॥
 অনুদিনে দেখে যিটো পুণ্য যায় ক্ষয় ।
 মনৰ লুপ্তছে সদা পতনৰ ভয় ॥১৩৫

অথগু মণ্ডল পতি যেন বাজাগণ ।
 পৰম্পৰে দ্বন্দ্ব কৰি তেজয় জীৱন ॥
 অন্তকৰ শঙ্কায়ে ব্রহ্মাৰো স্মৃথ নাই ।
 সামান্যৰ কোন্ লেখা শুনা নিমি-ৰায় ॥১৩৬
 হেন জানি চাহে যিটো উত্তম কল্যাণ ।
 প্ৰথমে কৰিব সিটো গুৰুক সন্মান ॥
 জানন্তু শাস্ত্ৰৰ তত্ত্ব কৃষ্ণৰ ভকত ।
 সেহি গুৰু উপদেশ দিবাক শকত ॥১৩৭
 যত্নপি ভকত হোন্ত নোহন্ত পণ্ডিত ।
 শিষ্যৰ সংশয় সিটো নপাৰে খণ্ডিত ॥
 শাস্ত্ৰক জানন্তু যদি ব্ৰহ্মিকা ভকত ।
 তান উপদেশে বোধ নোপজে শিষ্যত ॥১৩৮
 বিশিষ্ট গুৰুক অকপটে সেৱা কৰি ।
 মানিবে গুৰুসে আত্মা দেৱ মহাহৰি ॥
 হেনয় বিনয় কৰি গুৰুৰ চৰণে ।
 ভাগৱত ধৰ্ম্মক শিখিবে এক মনে ॥১৩৯
 যি ধৰ্ম্মত তুষ্ট হয় প্ৰভু ভগবান ।
 নিজ ভকতত আপোনাকে দেন্ত দান ॥
 নেৰন্ত ক্ষণেক যাক দেৱ দামোদৰ ।
 কাছতে থাকন্ত যেন বলি প্ৰহ্লাদৰ ॥১৪০
 প্ৰথমতে লৈবেক উত্তম সাধু সঙ্গ ।
 কৰিবেক আন বিষয়ত মনো ভঙ্গ ॥

সমস্তকে ঈশ্বৰত অৰ্পিবেক নিতে ।
 উত্তমত প্ৰীতি কৰিবেক যথোচিত্তে ॥১৪১
 সমানত মৈত্ৰী দয়া কৰিবে হীনত ।
 এহি সব গুৰুত শিথিবে ভালমত ॥
 সত্য শৌচ অহিংসা শিথিবে সম দম ।
 দুখ সুখ শীত উষ্ণ আত হৈব সম ॥১৪২
 সবাকৈ সহিবে আৰু হৈবে অকুটিল ।
 ব্ৰহ্মচৰ্য্য ধৰিবেক হৈবেক সুশীল ॥
 উপযুক্ত পাত্ৰ বুজি পঢ়িবেক বেদ ।
 সবাতৈ দেখিব ঈশ্বৰক অবিচ্ছেদ ॥১৪৩*
 দেহ গৃহাদিত এৰিবেক অভিমান ।
 নিৰ্জ্জন স্থানত কৰিবেক অৱস্থান ॥
 পিন্ধিব আনন্দে চীৰ বাকলি বসন ।
 যেহি মিলে তাহাতে সন্তুষ্ট হৈব মন ॥১৪৪
 ভাগৱত শাস্ত্ৰে শ্ৰদ্ধা কৰিব নিতান্ত ।
 নকৰিব নিন্দা আন শাস্ত্ৰকো একান্ত ॥
 হৈবে দয়াশীল দয়া কৰিবে লোকক ।
 অন্তৰ্য্যামীকপে জানিবেক ঈশ্বৰক ॥১৪৫

* শ্ৰীযুক্ত তীৰ্থনাথ গোস্বামীদেৱৰ প্ৰকাশিত পুথি আৰু
 সাঁচীপতীয়া পুথিত থকা ১৪৩ পদৰ “উপযুক্ত পাত্ৰ”ৰ ঠাইত
 বৰপেটাত ছপোৱা পুথিত “জাতি অধিকাৰ” আছে ।

চিদানন্দ রূপে জানিবেক আপোনাক ।
 নেবিবে স্বধর্ম লুপ্তিবে বৃথা বাক ॥
 মনক কবিবে দণ্ড প্রাণায়াম কবি ।
 কবিবে বাক্যের দণ্ড মৌন ভার ধরি ॥ ১৪৬
 কর্মের কবিবে দণ্ড তেজিয়া যতন ।
 ইন্দ্রিয় দমিব সত্য কহিব বচন ॥
 এবিবে সদায় কাম ক্রোধ অহঙ্কার ।
 তেবেসে এড়াইব হাত দুর্জয় মায়াব ॥ ১৪৭
 যদি বোলা দুষ্কর ইসব মহা কর্ম ।
 শুনিয়ে স্নগম তেবে ভাগবত ধর্ম ॥
 ঈশ্বর কৃষ্ণের জন্ম কর্ম গুণ গণ ।
 সদায়ে কবিবে ধ্যান শ্রবণ কীর্তন ॥ ১৪৮
 তান অর্থে কবিবেক যত ধর্ম হয় ।
 যজ্ঞ দান তপ জপ সদাচার বয় ॥
 আপোনার প্রিয় গন্ধ পুষ্প আদি যত ।
 নিবেদিব সমস্তে গোবিন্দ চরণত ॥ ১৪৯
 পুত্র পত্নী সবাকো সেরক কবি দিব ।
 আপোন প্রাণকো কৃষ্ণ পারত অর্পিব ॥
 কবিব স্নহদ হবি ভকত সহিতে ।
 বৃক্ষ পশু পক্ষীকো অর্চিব যথোচিত ॥ ১৫০
 তাতো কবি সাদরিব মনুষ্য জাতিক ।
 ধর্মশীল জনক অর্চিব ততোধিক ॥

যিটো মহা ভক্তৰ কৃষ্ণসে আত্ম প্রাণ ।
 বস্মিষ্ঠতো অধিক কৰিবে বহু মান ॥ ১৫১
 দেৱতো তীৰ্থতো কৰি ভকতেসে পূজ্য ।
 যাহাৰ কৃপাত পায় মুকুতি সাযুজ্য ॥
 আক যদি দুষ্কৰ দেখিয়ো মহাৰথ ।
 সুলভতো সুলভ শুনিয়ো যিটো পথ ॥ ১৫২
 শুনা সভাসদ জন্ম নকৰিয়ো বৃথা ।
 কৃষ্ণ কথা অমৃতক পৌয়োক সৰ্ব্বথা ॥
 যিটো জনে পায় কৃষ্ণ কথাৰ মধুৰ ।
 তাহাৰ সংসাৰ তাপচয় হোৱে দূৰ ॥ ১৫৩
 বিষয় বিষত তাৰ গুছে অনুৰাগ ।
 নকৰন্তো মহা মহা পুণ্যে নেৰে লাগ ॥
 মোক্ষতো অধিক সুখ মিলয় মনত ।
 কি কহিবো ইটো হৰি নামৰ মহত ॥ ১৫৪
 মিছাতে কৰাহা আলে জালে আয়ু ক্ষেপ ।
 মৰিবাক লাগি কাল আছয় সংক্ষেপ ॥
 আজি কালি কৰন্তো অন্তক চাপে পাশ ।
 চিন্তামণি জন্ম ইটো ব্যৰ্থে হোৱে নাশ ॥ ১৫৫
 কৈত কেতিক্ষণে মিলে দুৰ্ঘোৰ মৰণ ।
 ঝাণ্টে কৃষ্ণ চৰণত পশিয়ো শৰণ ॥
 পৰলোক সাফল বান্ধৱ হৰি নাম ।
 কৃষ্ণৰ কিঙ্কৰে কহে বোলা বাম বাম ॥ ১৫৬

দুলড়ি

প্রবুদ্ধ বদতি নির্মি নবপতি

শুনিয়োক মহাবথ ।

তোমাৰ আগত কৰিবো বেকত

পৰম সুগম পথ ॥

কৃষ্ণকেন্দ্রে আত্মা ঈশ্বৰ বুলিয়া

ধৰিছে যিটো ভকতে ।

তাহাৰ পৰম বান্ধৱ বুলিয়া

মানিবে মনে সততে ॥ ১৫৭

তাহান সহিতে কৰি এক প্রীতি

বসিয়া একত্ৰ সঙ্গে ।

কৰিব আলাপ তেজিব সন্তাপ

গাইব হৰি গুণ বঙ্গে ॥

মাধৱৰ জন্ম গুণ নাম বস্ম

নেৰিব আক সম্মানে ।

কতোহো শুনিব কীৰ্ত্তন কৰিব

স্মৰিব কতোহো মনে ॥ ১৫৮

কৃষ্ণৰ চৰিত্ৰ পৰম পবিত্ৰ

হেনয় মানিয়া মনে ।

তাহাকে কথিব তাহাকে মথিব

অন্তো অন্তো সৰ্ব্বক্ষণে ॥

এক প্রাণ ছয়া অশ্রদ্ধা অসূয়া

এড়িব কর্কশ বাদ ।

অন্তো অন্তে বতি অন্তো অন্তে প্রীতি

কবিব আতি আহ্লাদ ॥ ১৫৯

ছয়া তুষ্ট মতি কবিব ভকতি

কহি কথা পরম্পরে ।

তেবেসে সমস্ত হুথ হৈব অন্ত

সুখে সংসারক তবে ॥

পাছে একমতি কবন্তে ভকতি

সোলকে মায়াব ফান্দ ।

শুনিয়ে যিমতে আপোন মনতে

মিলয় পরমানন্দ ॥ ১৬০

যাব নাম চয় শুনিল মাত্রকে

হোরে পাপ বাশি নাশ ।

হেনয় হরিক শ্রবিব শ্রবাব

কবিয়া দৃঢ় বিশ্বাস ॥

তান্ত মন মজে এতেকে উপজে

পরম প্রেম ভকতি ।

তনু পুলকিত হোরে বোমাক্তিত

আনন্দে আকুল অতি ॥ ১৬১

শরীর সহবে লোতক নিগবে

দ্রবে চিত্ত আতিশয়

কান্দয় বাগড়ি এতদিন এড়ি

আছা মোক কুপাময় ॥

হোরয় ফু কতি কৃষ্ণর মুকতি

মনত থাকে আকলি ।

ছিন্দে মায়া ফান্দ উপজে আনন্দ

কতো হাসে খলখলি ॥ ১৬২

কতোহো উৎসুকি হবি বুলি উকি

দিয়া গোবিন্দক ডাকে ।

কবো যোবহাত হে প্রাণ নাথ

কবিয়ে কুপা আমাকে ॥

মিলে আসবিষ মনত হবিষ

কতো উঠে নৃত্য করে ।

ফুবে জুমি জুমি কৈক যাইবা তুমি

চাম্প দিয়া যেন ধবে ॥ ১৬৩

চিন্তি চক্রপাণি অলৌকিক বাণী

বোলে কতো কদাচিত ।

কতো প্রেম ভারে নাম গুণ গারে

গোবিন্দত দিয়া চিত্ত ॥

কবে কৃষ্ণ লীলা যিমতে কবিল।

পুতনার স্তন পান ।

ধবি চক্রবাত পাড়য় শিলাত

বককে করে নির্য্যাণ ॥ ১৬৪

অজ্জুন উভঞ্জে লরনুক ভুঞ্জে
 গোপীৰ বঢ়াই উৎসুক ।
 যতেক অনুর কৰে মসীমূৰ
 অৰিষ্ট অঘ ধেনুক ॥
 ছুট সৰ্প কালী হৃদৰ নিকালি
 বন বহি কৰে পান ।
 কতো লীলা কৰি গোবৰ্দ্ধন ধৰি
 গোকুলক কৰে ত্ৰাণ ॥১৬৫
 দশন উভাৰি কুবলয় মাৰি
 কতো পশি বঙ্গশালা ।
 কান্ধে হস্তী দাস্ত লোকক দেখাস্ত
 যেন গোপালৰ লীলা ॥
 মই কৃষ্ণ বুলি ধৰিয়া আশ্ৰয় লি
 আছাড়ি মাৰয় মাল ।
 ঘণ্টাক লাড়িয়া ভূমিত পাৰিয়া
 কৰে কংস ৰায়ৰ কাল ॥ ১৬৬
 মাৰিলা বৈৰক দেখায়া লোকক
 কতো নাচে নানা ছন্দে ।
 প্ৰেমে ছয়া মত্ত কৃষ্ণ লীলা যত
 আপুনি কৰে আনন্দে ॥
 হে কৃষ্ণ প্ৰাণ কৰা পৰিত্ৰাণ
 বোলে কতো সচকিতে ।

ভকতি প্রভুৰ এতেক মধুৰ
 আবেসে জানিলো চিত্তে ॥ ১৬৭
 হৰি বসে ভুলি কৃষ্ণতে সমূলি
 মজে মন জীর প্রাণ ।
 গৃহ শরীরকো পাসবে সবাকো
 নবহে কাহাঁতো জ্ঞান ॥
 কতোহোঁ মুকতি হোরয় বিদিত
 জুবয় নয়ন ছই ।
 পুলকিত কায় ঈশ্বরক পায়
 স্মৃথে থাকে মৌন ছই ॥ ১৬৮
 আনন্দতে মজে হৃদয়ত ভজে
 হৰিক মনত স্মৰে ।
 সিটো ভকতক দেখিল মাত্রকে
 তিনিয়ো জগতে তৰে ॥
 যত গৃহ বাস বিষয় বিলাস
 দেখে সমস্তকে মিছা ।
 কৃষ্ণৰ চৰণ সেরাতেসে মন
 মুকৃতিকো নাই ইচ্ছা ॥ ১৬৯
 শুনিলা নৃপতি কৃষ্ণত ভকতি
 কৰন্তে পৰম সুখ ।
 অপ্রয়াসে হয় নাহি ধন ব্যয়
 নলাগে গারত দুখ ॥

নকৰি প্ৰৱন্ধ ছিঙে কৰ্ম বন্ধ

পুৰুষে নজানে তাক ।

নাৰায়ণ পৰ হোৱে যিটো নৰ

সুখতে তৰে মায়াক ॥ ১৭০

সংসাৰ তাৰণ কৃষ্ণৰ চৰণ

শৰণ পশিয়ো তাত ।

কহিলো প্ৰত্যেকে নৃপতি এতেকে

এৰাইবা মায়াৰ হাত ॥

যেন নিমি ৰায় পুছিলো উপায়

কৰিনা তাক প্ৰকাশ ।

হেন শুনি ৰাজা সমজ্যাৰ প্ৰজা

সবেও পাইলা উল্লাস ॥ ১৭১

ছবি

শুনা সভাসদ যত বুজিয়া শাস্ত্রৰ তত্ত্ব
সাধু সঙ্গে কৰিয়োক বতি ।
জনম নকৰা বৃথা মহন্তৰ মুখে কথা
শুনি কৰা কৃষ্ণত ভকতি ॥
ক্ষণে ক্ষণে টুটে আয়ু, কৈত ছুটে প্ৰাণ বায়ু
ইটো চিন্তা নথাকে মনত ।
বন্ধু মাধৱক এড়ি খেলাৱে মায়াৰ খেড়ি
কিনো মোহে ভৈল বুদ্ধি হত ॥ ১৭২
অন্তকে ধৰিলে পৰা, জানিয়া চেতন ধৰা
ছাড়া ছাৰ বিষয়ৰ ধাক্কা ।
কৃষ্ণত দিয়োক চিত্ত মৰণ সম্বল বিভূ
হৰিৰ নামক গলে বান্ধা ॥
মিছা ইটো লাট-পাট, ভাগিবেক ভৱহাট
নিবে কালে ক্ষণেকে সংহৰি ।
সন্তৰ সঙ্গতি লৈয়া, হৰিপৰায়ণ হৈয়া
নিৰন্তৰে বোলা হৰি হৰি ॥ ১৭৩

পদ

পুনৰপি নৃপতি পুছন্তু প্ৰণিপাতে ।
কহিয়োক সিদ্ধ সব ইকথা আমাতে ॥
বোলা তৰে নাৰায়ণপৰেসে মায়াক ।
কোন নাৰায়ণ ৰূপ কহিয়ো আমাক ॥ ১৭৪
কোনোবা কৰন্তু কৰ্ম প্ৰভু নাৰায়ণ ।
কহিয়োক মোত তান স্বৰূপ লক্ষণ ॥
সংসাৰ তাপত মৰো বিষয় বিষাদে ।
হেন বা তৰিবে পাৰো তোমাৰ প্ৰসাদে ॥ ১৭৫

মহৰ্ষি পিপ্পলায়নৰ নাৰায়ণৰ ৰূপ কথন

শুনিয়া পিপ্পলায়নে দিলন্তু উত্তৰ ।
শুনা কহোঁ নাৰায়ণ ৰূপ নৃপবৰ ॥
সৃষ্টি স্থিতি প্ৰলয়ৰ হেতু যিটো দেৱ ।
যাত পৰে পৰম ঈশ্বৰ নাহি কেৱ ॥ ১৭৬
স্বপ্ন জাগৰণ যিটো নিৰ্ভৰ নিদ্ৰাত ।
সমাধিত সাক্ষী ৰূপে থাকন্তু সাক্ষাত ॥
সচেতন কৰা দেহ প্ৰাণ ইন্দ্ৰিয়ক ।
জীৱক ভুঞ্জান্ত নানাবিধ বিষয়ক ॥ ১৭৭
পৰমাত্মা বুলি তাক কহে মুনিগণ ।
তেহেহেস্তে পৰম তত্ত্ব জানিবা ৰাজন ॥

হবি হব বিধি যাব থাকে আজ্ঞা করি ।
 ঈশ্বরবো ঈশ্বর তেহেহেস্তে মহা হবি ॥ ১৭৮
 তাক্কে নাৰায়ণ বোলে জানিবা নৃপতি ।
 তাহানেসে চৰণ সেৱায়ে সাধে গতি ॥
 প্রবর্তান্ত যেখনে ইন্দ্রিয় সমস্তক ।
 পৰমাত্মা বোলয় তেখনে মাধৱক ॥ ১৭৯
 সমাধিত বেকত হোৱন্তে গুছে ভ্রম ।
 তেখনে বোলয় জানা মাধৱক ব্রহ্ম ॥
 কৰন্তু যেখনে ইটো সৃষ্টি স্থিতি অস্ত ॥
 তেখনে বোলয় মাধৱক ভগৱন্ত ॥ ১৮০
 ব্রহ্ম পৰামাত্মা ভগৱন্ত এক তত্ত্ব ।
 একবেসে তিনি নাম লক্ষণ ভেদত ॥
 নপাৱে ইন্দ্রিয় সবে যাহাৰ ওচৰ ।
 যিটো নোহে মন বুদ্ধি বচন গোচৰ ॥ ১৮১
 যেন ফিৰিজ্জতিচয় বহিৰ বজাই ।
 নকৰে প্রকাশ সিটো বহিৰক তুনাই ॥
 সেহিমতে মন আদি তান্তে ছয়া জাত ।
 মায়াত থাকিয়া তাক্কে নজানে সাক্ষাত ॥ ১৮২
 বেদেও যাহাক নিরূপিবে নপাৰয় ।
 নিষেধৰ শেষ বুলি প্রকাৰে কহয় ॥
 যাত বিনে কাহাৰো নাহিকে একো সিদ্ধি ।
 যিটো ব্রহ্মতত্ত্ব হোৱে সবাৰো অবধি ॥ ১৮৩

তেহেস্তে নাৰায়ণ ৰূপ জানিবা নৃপতি ।
 তাহান চৰণে মাত্ৰ কৰিয়ে ভকতি ॥
 যদি বোলা ইটো তত্ত্ব কেহো নজানয় ।
 আছে বুলি কেনমতে কৰিবে প্ৰত্যয় ॥ ১৮৪
 তাহাৰ উত্তৰ শুনা হুয়া সান্নিধ্য ।
 আছয় ইহাত ৰাজ্য অনেক প্ৰমাণ ॥
 কাৰণ নভৈলে নোহে কাৰ্য্যৰ উদয় ।
 সিটো সব ব্ৰহ্ম তাক শুনা মহাশয় ॥ ১৮৫
 সবাবো কাৰণ হোন্ত প্ৰভু ভগৱান ।
 কাৰণৰ পৰা সবে কাৰ্য্যৰ বিধান ॥
 এক হুয়া বহু শক্তি ধৰে কিবা ৰূপে ।
 তাহাৰ নিদান ৰাজ্য শুনিয়ে স্বৰূপে ॥ ১৮৬
 একে ব্ৰহ্ম মাত্ৰ থাকে সৃষ্টিৰ আদিত ।
 জগত স্বৰূপে পাছে হোৱন্ত বিদিত ॥
 প্ৰকৃতি মহত অহঙ্কাৰ বুদ্ধি মন ।
 বহুবিধ বিষয় ইন্দ্ৰিয় দেৱগণ ॥ ১৮৭
 সবাবো স্বৰূপ কৰে ব্ৰহ্মেতে প্ৰকাশ ।
 সমস্ততে যিটো কৰি আছন্ত নিবাস ॥
 তেহেস্তেস্তে নাৰায়ণ জানিবা নৃপতি ।
 তাহান চৰণ সেৱা বিনে নাই গতি ॥ ১৮৮
 নাহি ক্ষয় বুদ্ধি যিটো জন্ম মৃত্যু হীন ॥
 সমস্ততে সাক্ষীৰূপে আছা উদাসীন ॥

যত্ৰপি আছন্ত ইটো জগত বিয়াপি ।
 নোচোরে দেহৰ দোষে তাহাঙ্ক তথাপি ॥ ১৮৯
 জ্ঞান মাত্ৰ ৰূপ নিত্য নিবজ্ঞন কায় ।
 থাকা সৰ্বকালে সৰ্ব দেহতে সদায় ॥
 ইন্দ্ৰিয়েসে কৰৈ তাক্ষ বিবিধ ভাবনা ।
 যেন এক প্ৰাণ তাৰ বিবিধ কল্পনা ॥ ১৯০
 নাহিকে বিকাৰ যাৰ সদা সুখময় ।
 তাহাঙ্ক জানিলে পাপ তাপ হোৱে ক্ষয় ॥
 ভকতঃ পৰম সুহৃদ প্ৰাণ সম ।
 তাহাঙ্কে বোলয় ব্ৰহ্ম জানা নৃপোত্তম ॥ ১৯১
 ইন্দ্ৰিয়ৰ বলে ৰাজা জন্মৰ বিকাৰ ।
 আত্মাৰ বিকাৰ নাই জানিবাহা সাৰ ॥
 ইহাৰ দৃষ্টান্ত এক কৰোহো প্ৰকাশ ।
 তোমাৰ হৈবেক তেবে সংশয় বিনাশ ॥ ১৯২
 মনুষ্যাদি চতুৰ্ভিধ প্ৰাণীৰ দেহত ।
 জীৱৰ সহিত প্ৰাণ থাকে অবিৰত ॥
 দেহৰ আছয় দোষ ব্যভিচাৰ সিদ্ধ ।
 কতো বালা কতো যুবা কতো হোৱে বৃদ্ধ ॥ ১৯৩
 দেহতে থাকয় প্ৰাণ নাহি ব্যভিচাৰ ।
 সেহি মতে নাহি ইটো আত্মাৰ বিকাৰ ।
 জাগৰণ কালে যিটো নিদ্ৰা উপগতে ।
 অহঙ্কাৰ জিনিয়া থাকয় একমতে । ১৯৪

হেনবা বুলিবা যিটো নাৰায়ণ তত্ত্ব ।
 জানিবা আছন্ত সমস্তৰ হৃদয়ত ॥
 কেতিক্ষণে কোনমতে হোৱন্ত সাক্ষাত ।
 কহিবো নৃপতি তাৰ উত্তৰ তোমাত ॥ ১১৫
 যেখনে নিৰ্ভৰ নিদ্ৰা হোৱে উপস্থিত ।
 ইন্দ্ৰিয় সকল অহঙ্কাৰৰ সহিত ॥
 তেখনে আত্মাত গৈয়া সবে হোৱে লয় ।
 সেহি কালে আত্মা সাক্ষী স্বৰূপে থাকয় ॥ ১১৬
 জীৱৰ হোৱয় আত্মা মাত্ৰ অনুভৱ ।
 নথাকয় বিষয় সম্বন্ধ লেশ নৱ ॥
 আত্মা অনুভৱ যদি ভৈলেক জীৱৰ ।
 তেবে কয় সংসাৰক পাৱয় পুনৰ ॥ ১১৭
 তাহাৰ উত্তৰ শুনা ত্ৰয়া সাৱধান ।
 সিকালতো থাকয় অবিছা বিছমান ॥
 সেহি হেতু ঘটে পুনু সংসাৰ আপদ ।
 লিঙ্গদেহ ভাঙ্গিলেসে মিলে মোক্ষ পদ ॥ ১১৮
 যদি বোলা লিঙ্গ দেহ ভাগিব কিমত ।
 তাহান উত্তৰ ৰাজা কহৌ স্বৰূপত ॥
 ধনৰ চেষ্টাক যিকালত এবে মতি ।
 কেশৱৰ চৰণ সেৱাত বাঢ়ে ৰতি ॥ ১১৯
 তেবে তাৰ হোৱে আসি ভকতি প্ৰবল
 পথালে চিত্তৰ তাৰ আছে যত মল ॥

কেশর সেৱায়ে যাৰ ধৌত ভৈল চিত্ত ।
 হোৱে তাত তেবে আসি ঈশ্বৰ বিদিত ॥২০০
 কৃষ্ণক সাক্ষাতে দেখি হৈবে মোহ হীন ।
 আপোনাক নেদেখিব ঈশ্বৰত ভিন্ন ॥
 বেঢ়িছে পটলে যেন যাহাৰ নেত্ৰক ।
 সিটো জনে নেদেখে আগতে আদিত্যক ॥২০১
 গুছাইলেক ঔষধে চক্ষুব য়েবে মল ।
 সি যেন সাক্ষাতে দেখে সূৰ্য্যৰ মণ্ডল ॥
 সেহিমতে কৃষ্ণ কথা শ্ৰৱণ কীৰ্ত্তনে ।
 গুণৰ কৰ্ম্মৰ মল ত্যজে তাৰ মনে ॥২০২
 নিৰ্ম্মল মনত হোৱে আত্ম পৰিচয় ।
 তেবেসে কৃষ্ণত দৃঢ়ভক্তি উপজয় ॥
 কৰ্ম্ম যোগতেসে হোৱে ভক্তিৰ উদয় ।
 হেনয় মনত ৰাজা কৰিবা নিশ্চয় ॥২০৩
 পুনৰপি পুছন্তু কৰিয়া যোৰহাত ।
 কৈয়ো সিদ্ধ সব কৰ্ম্মযোগক আমাত ॥
 যাক জানি নৰে কৰে কৰ্ম্মৰ নিতাৰ ।
 উপজে পৰম জ্ঞান নিস্তৰে সংসাৰ ॥২০৪
 ইক্ষ্বাকু-পিতৃৰ আমি সমীপত তথা ।
 ব্ৰহ্মপুত্ৰ সবত পুছিলো ইটো কথা ॥
 নিদিলা সিদ্ধান্ত কিয় সনক সনন্দে ।
 কহিয়ো কাৰণ শুনো পৰম আনন্দে ॥২০৫

শুনি আবিহে ত্রি সিদ্ধে দিলন্ত সিদ্ধান্ত ।
 শুনা সিটো কথা চিত্ত কৰি উপশান্ত ॥
 পৰম গহন অতি ইটো বেদ বাণী ।
 যাক শুনি মোহ দূৰ হোৱে মহাজ্ঞানী ॥২০৬
 বেদে যাক বিহিয়াছে তাকে বুলি কৰ্ম্ম ।
 বেদে যাক নিষেধিলে সেহিতো অকৰ্ম্ম ॥
 বিহিত নাচৰি হয় বিকৰ্ম্ম পাতেক ।
 এহি তিনিবিধ কৈলো তোমাত প্ৰত্যেক ॥২০৭
 বিকৰ্ম্ম অকৰ্ম্ম কৰ্ম্ম এহিটো ত্ৰিতয় ।
 বেদৰেমে মত জানা লৌকিক নহয় ॥
 যাক বেদ বোলে সিটো ঈশ্বৰ সাক্ষাত ।
 যিটো ঈশ্বৰত হস্তে হৈয়া আছে জাত ॥২০৮
 ইহাৰ অৰ্থত মোহ হোৱে মহাজ্ঞানী ।
 বেদৰ তত্ত্বক পাইব আন কোন প্ৰাণী ॥
 কৰ্ম্মযোগ জিজ্ঞাসি আছিল সিসৱত ।
 বালক সময়ে তাক বুজিবা কিমত ॥২০৯
 পৰম দুষ্কৰ কৰ্ম্ম যোগ আতিশয় ।
 তুমিয়ো তৈসানি শিশু ইক্ষ্বাকু তনয় ॥
 এহি ভাবি নকহিলা সিকথা তোমাত ।
 সেহি কৰ্ম্ম যোগ আবে কহিবো সাক্ষাত ॥২১০
 যিমত গহন কৰ্ম্ম শুনা পৰিছেদ ।
 শিক্ষা দেই মূঢ়ক পৰোক্ষ বাদে বেদ ॥

স্বৰ্গ সুখ আদি লোভ লগাই প্ৰথমত ।
 প্ৰবৰ্ত্তান্ত অজ্ঞানীক সকাম কৰ্ম্মত ॥২১১
 ভুঞ্জিবো বিশিষ্ট ভোগ লভিয়া স্বৰ্গক ।
 হেনয় কামনা কৰি অৰ্চে ঈশ্বৰক ॥
 বাঢ়ে ঈৰ্ষাতি বেদৰ শুনিয়া ফলশ্ৰুতি ।
 পাছে সেহি কৰ্ম্মে তাৰ সাধিবে মুকুতি ॥২১২
 যেন পিতৃ শিশুক লাড়ুৰ লোভ দিয়ে ।
 তাক পাইবো বুলি শিশু ঔষধক পিয়ে ॥
 পাছে খণ্ড লাড়ুৱে গৰ্ভৰো ৰোগ হৰে ।
 সেহি মতে অজ্ঞানী বেদৰ শিক্ষা ধৰে ॥ ২১৩
 পাছে বেদে বোলে এৰা ইসব কামনা ।
 নিক্ষামে কৰিবা এক কৃষ্ণত অৰ্পণা ॥
 সেহি কৰ্ম্মে কৰাই বিষয়ত বিৰকতি ।
 উপজাইবে মাধৱত গৰম ভকতি ॥ ২১৪
 পৰম অজ্ঞানী হয় যিটো ছুটে চিত্ত ।
 ইসৰ নকৰে কৰ্ম্ম বেদৰ বিহিত ॥
 যাইবে সিটো বিকৰ্ম্ম পাপত অধোগতি ।
 মৰি মৰি উপজিবে যাতনাক প্ৰতি ॥ ২১৫
 হেন জানি নিয়মিব আপনাৰ চিত্ত ।
 কৰিব সাধ্বিক কৰ্ম্ম বেদৰ বিহিত ॥
 ছাৰিয়া কামনা কৰি অৰ্পণা ঈশ্বৰে ।
 পাইবেক পৰম সিদ্ধি তেবে সিটো নৰে ॥ ২১৬

সেহি কৰ্মে কৰে জানা কৰ্ম নিবাৰণ ।
 ফল-শ্ৰুতি মানে হোৱে কচিৰ কাৰণ ॥
 বেদ মতে কৰ্ম-যোগ কহিলো নৃপতি ।
 তন্ত্ৰৰ মতক কহে শুনিয়ে সম্প্ৰতি ॥ ২১৭
 আপুনি জীৱৰ যিটো অহঙ্কাৰ বন্ধ ।
 ছেদিবাক চাহে হেন কৰিয়া প্ৰৱন্ধ ॥
 ঈশ্বৰ কেশৱ দেৱ ভকতৰ নিধি ।
 তাহাঙ্কে কৰিবে পূজা যেন তন্ত্ৰবিধি ॥ ২১৮
 সেৱা কৰি গুৰুৰ পূৰ্বৰ মনোবথ ।
 গুৰুৱে দেখাইবে তন্ত্ৰ মন্ত্ৰ পূজা পথ ॥
 যিটো মূৰ্ত্তি আপোনাৰ অভিমত জানি ।
 হৃদয়ৰ ঈশ্বৰক তাতে থৈব আনি ॥ ২১৯
 স্নান কৰি বসিবেক দেৱক সম্মুখে ।
 ভূত শুদ্ধি প্ৰাণায়াম কৰিবেক স্মৃথে ॥
 অঙ্গশ্ৰাস কৰশ্ৰাস কৰি বিধিৱত ।
 দেহ শুদ্ধি কৰিবেক হৈবেক সংযত ॥ ২২০
 দিগ্‌বন্ধন মন্ত্ৰে বন্ধা কৰিয়া বন্ধন ।
 হৰিক পূজিব জানা ইক্ষ্বাকু নন্দন ॥
 আদিত্যে কৰিব শুদ্ধি যত দ্ৰব্য চয় ।
 কীটআদি জন্তু যেন তাত নথাকয় ॥ ২২১
 ভূমি শুদ্ধি কৰিবেক মাৰ্জ্জন কৰিয়া ।
 কৰিব চিহ্নৰ শুদ্ধি চঞ্চল এৰিয়া ॥

স্নান অম্বুলেপনে স্বমূর্ত্তি শুদ্ধি কবি ।
 আসন প্রোক্ষণ কবি বসিব সাদৰি ॥২২২
 প্রতিমাত বা মনতে হৰিক স্থাপিব ।
 যথা নক-উপচাবে তাহাঙ্ক অৰ্চিব ॥
 পাণ্ড অৰ্ঘ্য আচমন আনো উপহার ।
 যিবা পাৰে মিলাইবে পূজাৰ সম্ভাৰ । ২২৩
 কৰি গ্ৰাস যেন বিধি হৃদয় আদিক ।
 কৰিব হৃদয়ে ধ্যান ঈশ্বৰ মূৰ্ত্তিক ॥
 পাণ্ড আৰ্ঘ্য আচমন মধুপৰ্ক স্নান ।
 বসন ভূষণ অঙ্গমালা দিব দান ॥ ২২৪
 গন্ধে পুষ্পে ধূপে যেন বিধি কহে তন্ত্ৰে ।
 সাজোপাজে কৃষ্ণক পূজিব মূল মন্ত্ৰে ॥
 কপূৰ তাম্বুল দিব সুবাসিত জল ।
 তুলসী পুষ্পৰ মালা নানা বিধ ফল ॥ ২২৫
 ঈশ্বৰৰ আছে আৰু শাৰ্ঘদ যতেক ।
 নিজ নিজ মন্ত্ৰে সমস্তকে পূজিবেক ॥
 অৰ্চিয়া বিনয় ভাৱে পঢ়ি স্তুতি নতি ।
 কৰিব কৃষ্ণৰ পাছে পূজা সমাপতি ॥ ২২৬
 আপোনাকো তেহু মূৰ্ত্তি চিস্তিয়া মনত ।
 জ্ঞানিয়া নিৰ্ম্মালা পাছে পিন্ধিব শিবত ॥
 ঈশ্বৰক নিয়া হৃদি পদ্মে দিব ঠাই ।
 কৰণ্ডিত প্ৰতিমাক থৈবেক ছনাই ॥ ২২৭

অগ্নি সূর্য্য সলিল অতিথি হৃদয়ত ।
 ঈশ্বর ভাবিয়া পূজা কবি বিধিরত ॥
 এহিমতে মাধৱক পূজিবেক নিতে ।
 হৈবেক মুকুত সিটো অচিৰ কালতে ॥ ২২৮
 আমাত পুছিল। যেন আপুনি নৃপতি ।
 কৈলো কৰ্ম্ম-যোগ যেন জানিলো সম্প্রতি ॥
 যিটো নিয়মিলে মন তেজি অহঙ্কাৰ ।
 ইটো কৰ্ম্মযোগত তাৰেসে অধিকাৰ ॥ ২২৯
 আবে অভিমত যেন পুছিয়ো আমাত ।
 শুনি বাজা কহিলন্তু কবি যোৰ হাত ॥
 অনেক জন্মব জানো আছে মহাভাগ ।
 সিহেতু স্মৃধিবে তোমাসাক পাইলো লাগ ॥ ২৩০
 যেন যেন রূপে যিটো যিটো কৰ্ম্ম কবি ।
 কৰিলা কৰন্তু কৰিবন্তু অৱতৰি ॥
 শুনিবাক ইচ্ছা আছে শুনায়োক তাকে ।
 ভৃত্য হেন বুলি মোক যদি দয়া থাকে ॥ ২৩১
 শুনি সিদ্ধ দ্রোণমলে উত্তৰ দিল পাছে ।
 ঈশ্বর কৃষ্ণৰ জন্ম কৰ্ম্ম যত আছে ॥
 শত কোটি জন্মে কোনে কহি পাইবে অন্ত ;
 সহস্র বদনে যদি কহন্তু অনন্ত ॥ ২৩২
 নপাইবে গুণৰ তথাপিতো পবিত্র ।
 তাক গণিবাক লাগি যিটো দেই চিত্ত ॥

সিটো মন্দমতি জ্ঞান-শূন্য সমুদায় ।
 সাগরক কাঠি দিয়া জুখিবাক চায় ॥ ২৩৩
 পৃথিবীর ধূলি যিটো গণে কদাচিত ।
 কৃষ্ণর গুণক সিটো নপারে গণিত ॥
 জগত ঈশ্বর যিটো অনন্ত মহিমা ।
 আপুনো নজানে মায়া বৈভবর সীমা ॥ ২৩৪
 গণি সংখ্যা কবিবে শক্তি আছে কাত ।
 তথাপি সংক্ষেপি কিছু কহিবো তোমাত ॥
 শুনা সারধানে কহো কৃষ্ণর চবিত্র ।
 হৌক মোর তনু মন বচন পবিত্র ॥ ২৩৫
 কৃষ্ণ কথা শুনা আবে সবে সভাসদে ।
 গৃহে থাকি খায়া-দায়া পৰম সুখদে ॥
 নাহি ধন হানি শরীরতো কিছু ক্ষম ।
 কর্ণবো অমৃত শুনিবাক মনোবম ॥ ২৩৬
 এতেকতে যতেক পাতক হোরে ক্ষয় ।
 উপজে পৰম পুণ্য মিলে অভ্যুদয় ॥
 কৃষ্ণর চরণে মিলে মহা প্রেমভার ।
 কি কহিবো ইটো কৃষ্ণ কথার প্রভার ॥ ২৩৭
 দুর্লভ মনুষ্য দেহা নপাইবা ছনাই ।
 চিন্তামণি জন্ম হেবা হাততে হবাই ॥
 ইহাক নেদেখা মায়া মোহে ছয়া অন্ধ ।
 ইটো কৃষ্ণ কথামৃত পানত প্রবন্ধ ॥ ২৩৮

সংসার ব্যাধির ইসে ঔষধ প্রধান ।
 বিষয় অপথ্য তেজি ঝণ্টে কৰা পান ॥
 আলোচস্তে অন্তকে সাধিবে সবে কাম ।
 জানিয়া ঘুষিয়ো নিবস্তবে বাম বাম ॥ ২৩৯

দুলড়ী

পঞ্চ মহাভূতে প্রভু নাৰায়ণ
 নিশ্চিয়া ব্রহ্মাণ্ড কায় ।
 প্রথমে পুরুষ অবতার হয়
 পশিলা যাত লীলায় ॥
 যাহার ইন্দ্রিয়ে জীরব ইন্দ্রিয়
 যাব জ্ঞানে ভৈলা জ্ঞান ।
 যাহার নিশ্বাসে ইন্দ্রিয় দেহৰ
 হোরে চেষ্টা বল প্রাণ ॥ ২৪০
 যাব শরীৰত আছে ত্রি-ভুবন
 পৃথিবী পাতাল স্বৰ্গ ।
 যিটো সত্ত্ব আদি তিনি গুণ এবে
 কৰে স্থিতি লয় সৰ্গ ॥
 বজ্রো-গুণে ব্রহ্মা সত্ত্ব-গুণে বিষ্ণু
 তমো-গুণে কৃষ্ণ হয় ।

তিনি মূৰ্ত্তি ধৰি প্রজাক সততে
কৰা সৃষ্টি স্থিতি লয় ॥ ২৪১

তেহেহেস্তে পুৰুষ অৱতাৰ তান
কৰিলে। কৰ্ম বিদিত।

শুনা নিমি আক নৰ-নাৰায়ণ
অৱতাৰ বিপৰীত ॥

দক্ষৰ ছহিতা মূৰ্ত্তি নামে তেহেঁ
ভৈলন্ত ভাৰ্য্যা ধৰ্ম্মৰ।

তাস্তে জাত ভৈল। অৱতাৰ হুই
নাৰায়ণ আৰো নৰ ॥ ২৪২

যিটো কৰ্ম্ম কৰে কৰ্ম্মক নিৰ্ম্মল
কৰে আত্ম-পৰিচয়।

নাৰদ প্রমুখো মুনিত তাহাক
কহিলন্ত কৃপাময় ॥

বদৰিকাশ্রমে আছন্ত অত্মাপি
পৰম তপ আচৰি।

যাৰ পাদ পদ্ম অৰ্চন্ত আজিয়ো
অনেক ধাৰি সাদৰি ॥ ২৪৩

তপৰ প্ৰভাৱে প্ৰকাশে শৰীৰ
সম্যকে সূৰ্য্য সঙ্কাশ।

হেন দেখি পাছে ইন্দ্ৰৰ মনত
মিলিল পৰম ত্ৰাস ॥

ত্রৈলোক্য সম্পদ লৈবে লাগি ঋষি
কৰে হেন তপ ঘোৰ ।

জানিলো দুৰ্জয় ঋষিৰ নিদানে
সৰ্বনাশ হৈবে মোৰ ॥ ২৪৪

কবিল আদেশ মদনক চাই
চলিয়ো তুমি অনঙ্গ ।

নব-নাৰায়ণ ঋষিৰ তপস্যা
সত্তবে কৰিয়ো ভঙ্গ ॥

মলয় পৰন কোকিল বসন্ত
আমাক তুমি উদ্ধাৰ ।

মদনৰ সঙ্গে চলিয়ো সত্তবে
যত আছা অপেশ্বৰী ॥ ২৪৫

ইন্দ্রৰ আদেশে মদন লৰিলা
লৈয়া নিজ পৰিবার ।

যত অপেশ্বৰী লড়িলা প্ররঞ্চে
পিঙ্কি দিবা অলঙ্কার ॥

ঋষিৰ সমীপে পাতিলন্ত নৃত্য
পৰম বঞ্চে অনঙ্গ ।

স্থললিত গীত গারে বিদ্যাদেবে
গন্ধৰ্বের ঠুকে মদঙ্গ ॥ ২৪৬

বহে মন্দ বায়ু বসন্ত মিলিল
কোকিলৰ কুহু নাদ ।

পুষ্পব সুরভি গন্ধে আমোদিত
 মদনে কবে উন্মাদ ॥
 অপেন্দ্রবী সবে কটাক্ষ নিবিখ
 ঋষিক কবে সন্ধান ।
 নজানি ঈশ্বর ভারক মদনে
 প্রহাবে কুসুম বাণ ॥ ২৪৭

ছবি

দেখিয়া ইন্দ্রব মায়া মহাঋষি নাৰায়ণে
 নকবিলা কটাক্ষে কিঞ্চিত ।
 থাকিলন্তু ধৈর্য্য ধরি যেন মহা মেকগিৰি
 তপত নিবিড় কবি চিত্ত ॥
 দেখি পাছে দেব গণ ভৈলন্তু ব্যাকুল মন
 হিয়াত মিলিল মহাত্মা ।
 স্থির নোহে হাত ভরি কম্পে তনু তব তরি
 ঋষি শাপে হৈবো সৰ্বনাশ ॥ ২৪৮
 পাছে প্রভু নাৰায়ণ দেখন্তু দেবতা গণ
 মবে যেন ভয়ত সমূলি ।
 হাসিয়া লগাইলা মাত নিষেধন্ত তুলি হাত
 নকবা নকবা ভয় বুলি ॥

মদন মাকত হেবা শুনা সবে অপেশ্বৰা
 কৰিয়ো আমাক অনুকূল ।
 স্বৰ্গহন্তে আইলা সাজি হ্যোক অতিথি আজি
 আশ্রমৰ ভুঞ্জা ফল মূল ॥ ২৪৯
 সবাকো কৰিয়া দয়া পৰম নিৰ্ভয় দিয়া
 যেবে হেন বুলিলা আশ্বাস ।
 মুণ্ডত বুলাইলা হাত মুখত বজাইলা মাত
 দেৱগণে তেজিলেক ত্রাস ॥
 কৰি পাছে চিত্ত স্থিৰ লজ্জাভাৱে নমাই শিৰ
 বোলে বাক্য কৰি নমস্কাৰ ।
 হৃদয়ে নভৈল ক্ষোভ নকৰিলা স্ত্রীক লোভ
 ইটো কোন আশ্চৰ্য্য তোমাৰ ॥ ২৫০
 যত মহা জ্ঞান বৃদ্ধ মুনিগণ সুৰ সিদ্ধ
 তোমাকেসে সেৱে দমাই মাথ ।
 জিনিলা হুৰ্জয় মায়া আমাকো কৰিলা দয়া
 কিনো ক্ষমাশীল জগন্নাথ ॥
 সজ্জনে তোমাক সেৱে দেখি ইন্দ্র আদি দেৱে
 অনেক বিধিনি কৰে তাত ।
 আমাক লজিয়া যাই বৈকুণ্ঠত লৱে ঠাই
 এহি বুলি মিলাৱে বিঘাত ॥ ২৫১
 নভঞ্জে তোমাৰ পাৱে যাব পূজা থাইবে পাৱে
 নকৰে বিধিনি কিছু তাক ।

তোমাৰ মায়ায়ে অন্ধ নিবিচাৰে ভাল মন্দ
কি কহিবো দেৱ বিচেষ্টাক ॥

ভকতে তোমাত গয় তিলেকো নকৰে ভয়
আপুনি বন্ধক তুমি হৰি ।

নিশ্চয়ে কহিলো সাৰ ইন্দ্র আদি দেৱতাৰ
বিপ্লিৰ মুণ্ডত দেই ভৰি ॥ ২৫২

তোমাত নকৰে ৰতি তপভেসে কৰে মতি
শুনা যেন তাহাৰ অৱস্থা ।

ক্ষুধা তৃষ্ণা মোহ কাম অপাৰ সাগৰ সম
সি সবকো তৰয় সৰ্ব্বথা ॥

তথাপিতো মূঢ়মতি ক্ৰোধে বশ হুয়া আতি
গো-খোজত যেন মজে পাছে ।

তপ ধৰ্ম ব্ৰত কষ্ট ব্যৰ্থে সবে কৰে নষ্ট
তাত পৰে কোন মন্দ আছে ॥২৫৩

যেন মাথে বোজা লৈয়া আত্মা জলে নামে গৈয়া
উটে বোজা নপাৱে উমান ॥

সেহি মতে দান ব্ৰত জন্মাবধি কৰে যত
ক্ৰোধে কৰে সবাকো নিৰ্য্যাণ ॥

তোমাত বিমুখ যিটো জীৱন্ততে মৰা সিটো
আত্মঘাতী পৰম দুৰ্মতি ॥

আমি হেৰা নমাই মাথ প্ৰণামো জগত নাথ
জন্মে জন্মে তুমি হৈবা-গতি ॥২৫৪

দুলড়ী

শুনা সভাসদ ভাগবত পদ

হুয়া আতি নিশবদ ।

পাপ হোরে ক্ষয় মিলে মহোদয়

খণ্ডয় দুখ আপদ ॥

আছে পুণ্য যাত কৃষ্ণ কথাত

সিজনেনসে পাতে কাণ ।

সূচী যেন তাৰে শুনিবে নপাবে

পাতকী যিটো প্রধান ॥২৫৫

সেহিসে অন্তৰ সেহিসে পশুৰ

সদৃশ জীৱন ধৰে ।

কৃষ্ণক নভজি অমৃতক তেজি

যেন বিষ ভুঞ্জি মৰে ॥

আবে বুদ্ধ লোক যাইবা পৰলোক

কোন গতি হৈব পাছে ।

কৃষ্ণ চৰণ কৰিয়ো স্মৰণ

যাবত চেতন আছে ॥২৫৬

ছাৰি আন কাম কৃষ্ণ গুণ নাম

বুলিয়ো বাক্য প্রকাশি ।

এতেকে সহায় হৈব যত্নবায়

মৰণ শঙ্কটে আসি ॥

পৰম বান্ধৱ ঈশ্বৰ মাধৱ
 তাক নকৰিয়ো হেলা ।
 তাহে দিয়া মন অথিৰ জীৱন
 কৈক যাই কোন বেলা ॥২৫৭
 বিষয় নিকাৰ পায়। বাৰম্বাৰ
 তথাপি নছাৰে ধান্ধা ।
 কৃষ্ণ গুণ যশ পৰম সৰ্ব্বস
 জানি সবে গলে বান্ধা ॥
 দুৰ্ঘোৰ সংসাৰ আত নাহি পাৰ
 স্মৰিয়ো হৰিৰ নাম ।
 ছাৰিয়া সপন ধৰিয়ো চেতন
 ডাকি বোলা বাম বাম ॥২৫৮

পদ

ক্ৰমিল বদতি ৰাজ্য শুনা অনন্তৰ
 কামদেৱ আদি যত ইন্দ্র অনুচৰ ॥
 এহি মতে স্তুতি যেবে কৰন্তে আছয় ।
 শুনা তাসম্বাৰ যেন মিলিলা বিষয় ॥২৫৯
 গুণন্ত মনত কৃপাময় দেৱ হৰি ।
 ৰূপৰ দৰ্পত ইটো যত অপেন্সবী ॥

আমাক মোহিবে আইলা এড়ি স্বৰ্গপুর ।
 আজি তাস্থাব রূপ দৰ্প কৰো চূৰ ॥২৬০
 হেন মনে গুণি পাছে প্রভু নাৰায়ণ ।
 দেখাইলা সাক্ষাতে অসংখ্যাত নাৰীগণ ॥
 ষোড়শ বয়সী নিকপমা রূপরতী ।
 প্রত্যেকে দেখিয় যেন লক্ষ্মী মূর্তি সতী ॥২৬১
 কঙ্কণ কেয়ূৰ জ্বলে অঙ্গে হেম-হার ।
 চিকি-মিকি কৰে বহুময় অলঙ্কার ॥
 কর্ণে ডোলে মণিময় মকর কুণ্ডল ।
 পূৰ্ণ শশী সম জ্বলে বদন মণ্ডল ॥২৬২
 সুন্দর দেৱাজ বস্ত্র অঙ্গে পৰিধান ।
 সমস্তে পদ্বিনী শৰীৰত পদ্ম-ভ্রাণ ॥
 কটাক্ষে ত্রৈলোকা মোহে রূপে নিকপমা ॥
 ওচৰো নপারে রূপে বস্তা তিলোত্তমা ॥২৬৩
 কৰে দেৱা নাৰায়ণ ঋষিক আৱৰি ।
 বিধে কতো ধৱল চামৰ কৰে ধৰি ॥
 অনুৰাগে কামিনী কুবালে কতো কেশ ।
 আগত যোগারে কতো বিবিধ সন্দেশ ॥২৬৪
 কতো গন্ধ চন্দন সুন্দৰী ঘসে গারে ।
 কর্ণৰ তাম্বুল কতো যুৱতী যোগারে ॥
 আগত লগারে ধূপ সুবতি সুবাস ।
 কৰাৱে সুন্দৰী কতো দিব্য পুষ্প লাস ॥২৬৫

আছে কতো বমণী বমণ প্রেমে মজি ।
 আছন্ত ঈশ্বর কাৰো গারত আরজি ॥
 নিবেখন্ত নয়নে বয়নে অন্ন হাঁস ।
 কবন্তে আছন্ত শত্রু কোটিৰ বিলাস ॥২৬৬
 কতো গজ গতি কৰে লীলা লয় লাস ।
 কতো পাৰ ঝাণ্টে মাতে কতো পৰিহাস ॥
 কতো সুললিত গীত গারে তাল ঠুকি ।
 কতো কতো দিব্য যন্ত্ৰ বজারে উৎসুকি ॥২৬৭
 মধুৰ মৃদঙ্গ বাত বাৰে কতো বঙ্গে ।
 কতোহো কামিনী নাচে মহা অঙ্গে ভঙ্গে ॥
 বাজে কণু-ঝুন কবি কেয়ুৰ কঙ্কন ।
 কাম আদি দেৱৰ দেখিয়া ভোলে মন ॥২৬৮
 পদ্মৰ সৌৰভ শৰীৰত পায়া ভ্রাণ ।
 ভৈলা মহা মোহ হৰিলন্ত স্মৃতি-জ্ঞান ॥
 বিছাধৰী সৰো পদ্বিনীক পায়া দেখা ।
 ভৈলা অতি মোহ পুৰুষৰ কোন লেখা ॥২৬৯
 পৰম নিঃশ্রীক দেখি যত অপেশ্বৰা ।
 পূৰ্ণচন্দ্ৰ উদয়ে নজলে যেন তৰা ॥
 আদিত্যৰ আগত বাতিৰ জ্যোতি নাই ।
 ভৈল সৰে সেহি মতে মৃতক পৰাই ॥২৭০
 বমণী সৰব ৰূপ গুণ শুনি তয় ।
 শ্রীহত ভৈল সৰে দেৱ দেবীচয় ॥

চাহিবাক নপাবিয়া নমাই আছে মাথ !

বোলন্ত সবাকো মাতি পাছে জগন্নাথ ॥২৭১

শুনা অপেশ্বৰা হেৰা মাকত মদন ।

নিয়া আসম্বাৰ বাছি দিলো একজন ॥

শুনিয়া মদনে বোলে নলাগে নলাগে ।

থাকিববো যোগ্য নোহো তাসম্বাৰ আগে ॥২৭২

দিয়োক বিদায় মিছা নপাতা জঞ্জাল ।

পিন্ধাইবাক চাহা বানৰক হাব মাল ॥

বুলিলন্ত হৰি কতোবেলি চাহি আছি ।

আপোনাৰ সদৃশ জনকে নিয়া বাছি ॥২৭৩

শুনিয়া মদনে বোলে নিবেথি নিবেথি ।

ইহাৰ সমান রূপ জনেকো নেদেখি ॥

হাঁসিয়া বোলন্ত আত নাহিকে দূষণ ।

নিয়োক জনেক হোক স্বৰ্গৰ ভূষণ ॥২৭৪

এহি হোক বুলি ফোজে সমে কামদেৱ ।

কৰিলা সপতে পড়ি কেশৱক সেৱ ॥

উৰ্বশী নামত নাবী অতি রূপৱতী ।

তাক আগ কৰি সৱে গৈলা অত্মৱতী ॥২৭৫

আছন্ত বাসৱ বসি সুধৰ্ম্মা সভাত ।

দশ-দিক-পাল দেৱ সব অসংখ্যাত ।

সবাকে শুনায়া বোলে ইন্দ্রক প্রণামি ।

আজি মহা ভাগ্যেসে নিস্তৰি গাইলো আমি ॥২৭৬

নাৰায়ণ দেৱৰ মহিমা যত যত ।
 প্ৰকটি কহিলা সবে ইন্দ্ৰৰ আগত ॥
 শুনি আতি ত্ৰাস ভৈলা মিলিলা বিস্ময় ।
 কথাতো কম্পিলা ইন্দ্ৰ দেৱৰ হৃদয় ॥২৭৭
 নাৰায়ণ মহিমা শুনন্তে ভয় ভীতি ।
 উৰ্ব্বশীক দেখি ইন্দ্ৰ ভৈলা মহা শ্ৰীতি ॥

মহৰ্ষি দ্ৰুমিলৰ অৱতাৰ তত্ত্ব কথন

দ্ৰুমিল বদতি বাজা শুনিলা সাম্প্ৰত ।
 নাৰায়ণ দেৱৰ মহিমা যত যত ॥২৭৮
 কহেঁ আবে শুনা আৰো অৱতাৰ কথা ।
 এহিসে পৰম ধৰ্ম্ম জানিবা সৰ্ব্বথা ॥
 ব্ৰহ্মাৰ তনয় সবে পুছিলো ব্ৰহ্মাক ।
 কহিয়োক পিতৃ আত্মতত্ত্ব বুলি কাক ॥২৭৯
 কি কহিবে নজানন্ত ব্ৰহ্মায়ে সন্প্ৰতি ।
 ভৈলা লাজে অধোমুখ পাছে প্ৰজাপতি ॥
 হেন দেখি মহাহৰি হংস ৰূপ হয় ।
 উড়িয়া পৰিল সত্য লোকক কম্পায়া ॥২৮০
 যেন শুক্ল পৰ্ব্বতেক প্ৰবেশি তথাত ।
 কহিলন্ত আত্মতত্ত্ব ব্ৰহ্মাৰ সভাত ॥
 দত্তাত্ৰেয় নামে হয় অত্ৰিৰ তনয় ।
 জ্ঞান দানে নিস্তাৰিলা অসক্ হৈহয় ॥২৮১

যহু নৃপতিত ইটো আত্মতত্ত্ব কৈলা ।
 তিনিয়ো বাজার কস্মবন্ধ ছেদ ভৈলা ॥
 ব্রহ্মার মনত আসি ভৈলা অরতার ।
 জগত প্রসিদ্ধ সিদ্ধ সনত কুমার ॥২৮২
 কহিলা ঈশ্বর জ্ঞান পৃথু নৃপতিত ।
 পৃথুর প্রমাদে ভৈল জগত বিদিত ॥
 ভৈলন্তু পায়ভ নামে নাভির তনয় ।
 আমার জনক যাক জগতে জানয় ॥২৮৩
 নাৰায়ণ আপুনি লীলায়ে অরতবি ।
 ভূমি পর্যাটীলা জড় যোগচর্যা ধরি ॥
 চাবিয়ো বেদক দৈত্যে নিল। চুবি করি ।
 দেখি হবি হয়গ্রীর কপে অরতবি ॥২৮৪
 ছুষ্ট মধু দৈত্যক কবিল স্কন্ধ ছেদ ।
 পাতাল পুরব হস্তে উদ্ধাবিলা বেদ ॥
 মৎস্যরূপে অরতবি পুরুষ পুরাণ
 পৃথিবী নৌকাত তোলাই শস্ত্রব বিধান ॥২৮৫
 করিয়া নিস্তার সিটো সত্যব্রত বায় ।
 প্রলয় জলত প্রভু তাবিলা লীলায় ॥
 ববাহ স্বরূপে ভৈল ভয়ঙ্কর কায় ।
 মহা মেক গিৰি যাব খুড়াতে লুকায় ॥২৮৬
 আনিলা ভূমিক তুলি বসাতল হস্তে ।
 হিৰণ্যাক্ষ বীৰক মাৰিলা ছিবি দস্তে ॥

ধবিলন্ত হরি আৰো কুৰ্ম তরতাৰ ।
 জম্বু দ্বীপ সম আতি শৰীৰ বিস্তাৰ ॥২৮৭
 ধৰিলা মন্দৰ গিৰি প্রভু পিঠি পাতি ।
 দেৱাস্থৰে অমৃত মথিলা বঞ্চে আতি ॥
 গজেন্দ্ৰক মহা গ্ৰাহে গিলে বলে ধৰি ।
 কৰিলা হৰিক স্তুতি আৰ্ত্তনাদ কৰি ॥২৮৮
 ভকতৰ দুখ দেখি নসহে হৃদয় ।
 গৰুড়কো এৰি ঝাম্প দিলা কৃপাময় ॥
 গ্ৰাহে সমে তানি তুলি তবক মুৰাৰি ।
 চক্ৰে ছিৰিলন্ত দুই গ্ৰাহৰ কোৱাৰি ॥২৮৯
 গজ শৰীৰতে মোক্ষ দিলা হৃষীকেশ ।
 চতুৰ্ভুজ ৰূপে ভৈলা বৈকুণ্ঠে প্ৰবেশ ॥
 বালাখিল ঋষি সব অতি অল্প কায় ।
 পৰি গো-খোজক দেখে সাগৰ পৰাই ॥ ২৯০
 উটে বুৰে তল যাই গো খোজৰ জলে ।
 বাসৱে হাঁসিলা আসি মহা কৌতুহলে ॥
 অদ্ভুত প্ৰমাণ বালাখিল মুনিগণ ।
 যন্ত্ৰ-কাষ্ঠ জানিবাক প্ৰবেশিলা বন ॥ ২৯১
 আসন্তে পথত দেখে গো-খোজৰ জল ।
 পাৰ হৈবে খোজন্তে সমূলে গৈলা তল ।
 পলাশ পত্ৰৰ শিৰ বোজা মস্তকত ।
 দেখিয়া হাঁসিলা ইন্দ্ৰ আনন্দে মনত ॥ ২৯২

উটি বুৰি ফুৰে শ্ৰুতি বুদ্ধি ভৈলা হত ।
 ত্ৰাহি হৰি বুলি সবে স্মৰন্ত মনত ॥
 দেখি নাৰায়ণে জয়া হৰি অৱতাৰ ।
 কৰিলা সবাকৈ সেহি আপদে উদ্ধাৰ ॥ ২৯৩
 বৃত্ত বধে বাসৱৰ ব্ৰহ্মবধ ভৈলা ।
 সেহি ভয়ে স্বৰ্গ এৰি ইন্দ্ৰ পলাই গৈলা ॥
 অনন্তৰে লৈলা হৰি চৰণে শৰণ ।
 সেহি সঙ্কটত তাক কৰিলা তাৰণ ॥ ২৯৪
 এক সময়ত দেব ৰমণী যতেক ।
 অশুৰৰ গৃহে বন্দী জয়া আছিলেক ॥
 কেৱলে অনাথা জয়া কৰন্ত ক্ৰন্দন ।
 মুক্ত কৰা জগন্নাথ এ ঘোৰ বন্ধন ॥ ২৯৫
 এহি বুলি শৰণ পশিলা অকপটে ।
 কৃপা কৰি তাসম্বাক ৰাখিলা সঙ্কটে ॥
 দানৱৰ ইন্দ্ৰ ভৈলা হিৰণ্যকশিপু ।
 পৰম দুৰ্জ্জন জগতৰে মহা ৰিপু ॥ ২৯৬
 দেৱৰ সৰ্বস্ব সবে হৰি নিলা বলে ।
 ভাল ভাল স্ত্ৰীক হৰি আনিলা নিশ্চলে ॥
 পলাই নপাৱে পুৰী ভয়ে দেৱ গণ ।
 ত্ৰাহি হৰি বুলি লৈলা কৃষ্ণত শৰণ ॥ ২৯৭
 নবসিংহ স্বৰূপে অভয় দান দিয়া ।
 নখে ৰিদ্দাবিলা হৰি হিৰণ্যৰ হিয়া ॥

প্রত্যেক মনুৰ লগে প্রভু ভগৱন্ত ।
 অশ্লৰক যুদ্ধে মাৰি দেৱক ৰাখন্ত ॥ ২৯৮
 স্মৰণে খণ্ডয় মহা মহা উতপাত ।
 ভকত বৎসল দেৱ কেশৱ সাক্ষাত ॥
 কলা ৰূপে কৃষ্ণদেৱ ধৰি অৱতাৰ ।
 জগতক পালন কৰন্ত বাৰম্বাৰ ॥ ২৯৯
 বলি ৰাজা বলে জিনি লৈলা ত্ৰিভুবন ।
 দেৱতাৰ ছুখ দেখি প্রভু নাৰায়ণ ॥
 বামন স্বৰূপে সবে দেৱতাক লাগি ।
 ভিক্ষা ছলে বলিৰ ত্ৰৈলোক্য লৈলা মাগি ॥ ৩০০
 অদিতি মাতৃৰ বাক্য কৰি প্ৰতিপাল ।
 বলিক আনন্দে দিলা সুতল পাতাল ॥
 স্বৰ্গতো অধিক সিটো বিতোপন পুৰ ।
 কৃষ্ণৰ প্ৰসাদে তাক্স পাইলেক অশ্লৰ ॥ ৩০১
 সুতলত স্থান হৰি দিলন্ত বলিক ।
 মহা দিবাপুৰী সিটো স্বৰ্গতো অধিক ॥
 পৰম ঈশ্বৰ মূৰ্ত্তি কৰে ধৰি গদা ।
 বলিক সম্মুখ ছয়া থাকন্ত সৰ্ব্বদা ॥ ৩০২
 জগত জুৰিল কায় বলি মাত্ৰ দেখে ।
 ফুটিল কটাহ তান চৰণৰ নখে ॥
 পাদোদকী গঙ্গা কৰে জগত পবিত্ৰ ।
 কি কহিবো বামনৰ পৰম চৰিত্ৰ ॥ ৩০৩

ভৈলা আসি পশুৰাম নামে অরতাব ।
 নিঃস্কত্রী কৰিলা ভূমি তিনি সাত বাৰ ॥
 বহি যেন কৰিলা ছুট্টৰ কুল দাহ ।
 বঢ়াইলন্ত মহন্তৰ পৰম উৎসাহ ॥ ৩০৪
 ভূতকাল অরতাব কহিলো নৃপতি ।
 বৰ্ত্তমান অরতাব শুনियो সম্প্রতি ॥
 কৰিলা বারণে জগতকে অপকাৰ ।
 দেৱতাৰ মধ্যত লাগিল হাঁহাকাৰ ॥ ৩০৫
 দেখিয়া জন্মিলা ৰাম দশবথ ঘৰে ।
 সীতাৰ নিমিত্তে সেতু বান্ধিলা সাগৰে ॥
 সবংশে বারণ মাৰি দেৱক তাৰিলা ।
 অযুত বৎসৰ বাজা আনন্দে কৰিলা ॥ ৩০৬
 আজিও ভুঞ্জন্ত বাজা ৰামে অযোধ্যাত ।
 বৰ্ত্তমান অরতাব কহিলো ভোমাত ॥
 অযোধ্যাৰ প্ৰাণী মানে স্বৰ্গপুৰে নিলা ।
 অতি অদভুত কীৰ্ত্তি লোকত বাখিলা ॥ ৩০৭
 শুনियो পাচত হৈব যিটো অরতাব ।
 দৈতা সব হৈবে পৃথিবীৰ মহা ভাব ॥
 হেন দেখি লগে লৈয়া সহায় অনন্ত !
 দৈৱকীত জন্মিব আপুনি ভগৱন্ত ॥ ৩০৮
 সি কাৰণে লগে লৈয়া দেৱ সঙ্কষণ ।
 যত্নকুলে জন্মিবন্ত প্ৰভু নাৰায়ণ ॥

কংস ভয় ছলে পাছে গোকুলক যায় ।
 দেবৰো দুৰ্লভ কৰ্ম কৰিব তথায় ॥ ৩০৯ ১
 পুতনা শোষণ তৃণাবৰ্ত্ত বিনাশন ।
 কেশী কংস চ'নুৰাদি কৰিব নিধন ॥
 পিতৃক মাতৃক অতি কৰিব মিনতি ।
 পাতিবন্ত প'ছে উগ্রসেনক নৃপতি ॥ ৩১০
 নৰক পৌণ্ড্রক শাস্ত্ৰ শিশুপাল আদি ।
 সবাকৈ নাশিব যত ধৰ্ম্মৰ বিবাদী ॥
 নিশ্চিব দাবকাপুৰী সাগৰৰ জলে ।
 নিব তৈকে মথুৰাৰ প্ৰজা যোগ বলে ॥ ৩১১
 যদুবংশ সমে তৈতে বঞ্চিত হবিষি ।
 ষোড়শ হাজাৰ হৈব কৃষ্ণৰ মহিষী ॥
 সবাতো হৈবেক জাত দ্বাদশ তনয় ।
 দেবাসুৰ মনুষ্যৰ সবাবো দুৰ্জয় ॥ ৩১২
 তাসম্ভাৰ পুত্ৰ-নাতি হৈবেক অপাৰ ।
 ভকত জনৰ আবে খণ্ডিব নিকাৰ ॥
 সমস্ত লোকৰে আবে সাধিব মুকুতি ।
 ব্ৰহ্মা আদি দেৱগণে কৰিবন্ত স্তুতি ॥ ৩১৩
 থৈয়া আপোনাৰ যশ পৃথিবীত ভৰি ।
 বৈকুণ্ঠে চলিব ছনাই বংশক সংহৰি ॥
 আত অনন্তৰে হৈব বুদ্ধ অৱতাৰ ।
 অনেক পাষণ্ড শাস্ত্ৰ কৰিব প্ৰচাৰ ॥ ৩১৪

বেদ পথ এৰি যজ্ঞ কৰিব অশুৰ ।
 বাদে বিমোহিয়া কৰিবন্ত যজ্ঞ দূৰ ॥
 অশুৰ স্বভাৱ হৈব মনুষ্য যতেক ।
 ধৰাইব পাষণ্ড পথ তাহাকো প্ৰত্যেক ॥৩১৫
 মোহ ছয়া ভকতিক কৰিব ধিকাৰ ।
 আনমে কৰিব কৰ্ম ছয়া অনাচাৰ ॥
 হৰি বিমুখক কৰি ভ্ৰমিব ভূমিত ।
 নচাহিব লোকে আপোনাৰ হিতাহিত ॥৩১৬
 হৈবেক আকুল ধন নাৰীৰ আক্ৰোশে ।
 হৰিক হেলিয়া নাশ যাইব এহি দোষে ॥
 বেদ বিধি বিমুখ হৈবেক দিনে দিনে ।
 নহৈব ধৰ্ম্মত মতি অধৰ্ম্মত বিনে ॥৩১৭
 স্নেচ্ছ সব হৈব পৃথিৱীৰ অধিকাৰ ।
 নকৰিব সুখ দুখ বিচাৰ প্ৰজাৰ ॥
 লোভ মোহে আকুল নচাইব গুণ দোষ ।
 সদায়ে কৰিব মাত্ৰ ধনত আক্ৰোশ ॥৩১৮
 হৈব দুষ্ট মন্ত্ৰী তাৰ ধৰিব বচন ।
 ধনৰ নিমিত্তে যেন খাৱে প্ৰজাগণ ॥
 এৰিবে স্বধৰ্ম্ম বেদ পথ হৈব লোপ ।
 হেন দেখি ঈশ্বৰ হৈব মহা কোপ ॥৩১৯
 কলিৰ শেষত কল্কী ৰূপে অৱতৰি ।
 দুৰ্জ্জন নৃপতি সব বিনাশিব হৰি ॥

ঘোড়াত চৰিয়া তীক্ষ্ণতৰ খাণ্ডা ধৰি ।
 কাটি ছিঙি পায়ণ্ডক পেলাইব সংহৰি ॥৩২০
 আশ্বাসিব আনিয়া ভকত যত আছে ।
 কলিৰ অন্তত সত্য প্ৰবৰ্ত্তাইব পাছে ॥
 মাধৱৰ জন্ম কৰ্ম্ম কহিলো নৃপতি ।
 ইহাবে মে শ্ৰৱণ কীৰ্ত্তনে সাধে গতি ॥৩২১
 আত পৰে মহা ধৰ্ম্ম নাহি নাহি আৰ ।
 কৰিবা বাক্যত আবে বিশ্বাস আমাৰ ॥
 নথৈবা মনত বাজা সংশয় কিঞ্চিত ।
 বুলিয়োক আৰো কিবা শুনিবাক চিত্ত ॥৩২২
 শুনা সামাজিক জন কেশৱৰ কথা ।
 বিষয়ৰ অৰ্থে জন্ম নকৰিবা বৃথা ॥
 কাঁচৰ কাৰণে যেন তেজয় মাণিক ।
 জানি সাধুজনে যত্নে ভৰ্জিয়ে হৰিক ॥৩২৩
 পিতৃ-মাতৃ হৰিসে হৰিসে বন্ধু সাৰ ।
 হৰিসে শ্বশুৰদ নিজ আতমা সবাৰ ॥
 ইহ পৰ লোকত হৰিক পাইবা লাগ ।
 যথা যায় তথা হৰি হন্ত সাতো আগ ॥৩২৪
 হেন বন্ধু মাধৱক অৱহেলি আমি ।
 কৰিলো আপুনি আপোনাক অধোগামী ॥
 জানি শুনি এতেক তথাপি নপাওঁ সাক্ষী ।
 দেখিযো নেদেখো যেন খাইলো দুই আখি ॥৩২৫

দুৰ্জ্জন মনৰ সঙ্গে ভৈলো সৰ্বনাশ ।
 নকৰিলো প্ৰাণ প্ৰভু তোমাত বিশ্বাস ॥
 আপুনি উদ্ধাৰ কৰা কৃপাময় মোক ॥
 বোলা বাম বাম যত সামাজিক লোক ॥৩২৬

ছবি

পুনৰপি পুছিলন্ত নৃপতি প্ৰণতি কৰি
 গুনিয়োক সবে মহামুনি ।
 হৰিব ভকত সবে বিদ্বিব যুগত ভবি
 দিয়া ফুৰে কহিলা আপুনি ॥
 ষিটো সবে ইন্দ্ৰিয়ক জিনিবাক নপাৰয়
 ভোগত অধিক আশকতি ।
 কৃষ্ণৰ ভকতি হান ব্যৰ্থে ভাষ কৰে দাঁণ
 কৈয়ো তাসহাৰ কেন গতি ॥৩২৭

মহৰ্ষি চমসৰ চতুৰাশ্ৰম কথন

শুনিয়া চমস সিদ্ধে মথুৰি সিদ্ধান্ত দেন্ত
 কহোঁ কথা তোমাত সম্ভ্ৰতি ।
 হৰিত নাহিকে মতি নকৰে ভকতি বতি
 শুনা যেন তাহাৰ বিপত্তি ॥

মাধৱেসে নিজ পিতৃ ঈশ্বৰ পৰম গুৰু
 তাক্ষ যিটো জনে অনাদৰে ।
 গুৰু পিতৃ দ্ৰোহ পাপে পাইবে অতি দুৰ্গতিক
 সিটো মহা অধম পামৰে ॥৩২৮
 কৃষ্ণ মুখ হস্তে ভৈলা সত্ত্বগুণে বিপ্র চয়
 সহে বজে ক্ষত্ৰিয় বাহুত ।
 বজ তম গুণে বৈশ্য জন্মিল উৰুৰ পৰা
 পদে শূদ্ৰ তমো গুণে জাত ॥
 চাৰিয়ে। জাতিব জানা সাক্ষাতে জনক হৰি
 তাহাক্ষ নভজে চিত্ত দিয়া ।
 অৱজ্ঞা কৰিয়া সিটো যাঠবে পাপী অধোগতি
 ভ্ৰষ্ট হৈবে তাৰ কুল ক্ৰিয়া ॥৩২৯
 নজানিসে যিটো জনে নভজে কৃষ্ণক তাক
 অনুকম্পা কৰা মহাবথ ।
 মাতি উপদেশ দিয়া অজ্ঞানীৰ শুদ্ধ হিয়া
 ধৰিবেক ভকতিৰ পথ ॥
 কাক বুলি হৰি কথা হৰিৰ কীৰ্ত্তন কিবা
 যিটো সবে একেধৰে নজানে ।
 শ্ৰী শূদ্ৰ অন্তাজাতি তাকো শিক্ষা দিবা মাতি
 ধৰিবে সিসবে অহো প্ৰাণে ॥৩৩০
 যি জন পণ্ডিত হুয়া ভকতিত নেদে হিয়া
 তাৰ কথা কহোঁ সাৰে সাৰ ।

নিদিবাহা উপদেশ শুনন্তে পাইবেক ক্লেশ
নাহিকে চিকিৎসা আর তাৰ ॥

ব্রাহ্মণ ক্ষত্রিয় বৈশ্য বেদমত পায়া আছে
ভকতিত আছে অধিকাৰ ।

বেদ বাদে বিমোহিত কৰ্ম্মতেসে কদাচিত
সেহি হেতু নাহিকে নিস্তাৰ ॥৩৩১

কৰিবে নোৱাৰে কৰ্ম্ম জ্ঞানস্তাতো লুপুছয়
মূৰ্খ জয়া বোলাৰে পণ্ডিত ।

বেদৰ মধুৰ বাক্য শুনন্তে উৎসুক মিলে
কেৱলে কৰ্ম্মত মজে চিত্ত ॥

বেদ অভিপ্ৰায় গুঢ় তাহাকো লুপুজে মূঢ়
আনতো কহৰে চাটু বাক ।

কৰ্ম্ম কৰি পাঠিবো স্বৰ্গ ভুঞ্জিবো বিবিধ ভোগ
সেবিবেক অপেশ্বৰী জাক ॥৩৩২

কাম ক্ৰোধ লোভ মোহ বাগ দ্বেষ অহঙ্কাৰ
অনুদিনে বাঢ়ন্তেসে যায় ।

প্ৰাণীৰ বধৰ অৰ্থে কৰে ঘোৰ হিংসা কৰ্ম্ম
অভিমানী দাস্তিক সদায় ॥

লুহিকয় চিত্তশুদ্ধ কামুক লম্পট আতি
সৰ্পৰ সদৃশ নেৰে ক্ৰোধ ।

হৰি ভকতক দেখি কৰে অতি উপালম্ব
সিটো মহা পাতকী দুৰ্ব্বোধ ॥৩৩৩

স্ত্রী সমে গৃহবাস মৈথুন সুখত আশ

অন্তো অন্তে বোলে প্রিয় বাণী ।

আজি পাইলো ইটো ধন, আক পাইবো যতমান

এহি বুলি হাসে দুয়ো প্রাণী ॥

নজানে দক্ষিণা বিধি পূজাবো নাহিকে সিদ্ধি

নজানে প্রাণীর হিংসা দোষ ।

আপুন জীৱিকা অর্থে পশুগণ মাৰে ব্যর্থে

তাতে মিলে মনত সন্তোষ ॥৩৩৪

কুলীন ঐশ্বর্য্য ধন দান বিছা রূপ বল

ই সবব গর্বে অন্ধ মতি ।

ঈশ্বর সহিতে মহা ভকতক নিন্দা কবে

সিটো মহা পাপী খল অতি ॥

সমস্তে প্রাণীত হবি আকাশ সদৃশ আছে

তথাপি নোচোরে দোবে গুণে ।

সেবিলে অভীষ্ট দেন্ত বেদে হেন কহিছ:

মন্দ বুদ্ধি ইহাক নুগুনে ॥৩৩৫

স্ত্রী মগ্ন মাংস সেরা যি শাস্ত্রত কহি আছে

তাক লৈয়া বাদ কবি মবে ।

মহামুখ সিটো সব ঈশ্বরক নভজিয়া

পচিবেক নবক ভিতরে ॥

তুলড়ী

নমো নমো কৃষ্ণ চরণ পঙ্কজ
হৃদয় পদ্মত ধরি ।
মই মহাদীন মোক উদাসীন
নকরিবা প্রাণ হরি ॥৩৩৬
হে লক্ষ্মীপতি মহা মূঢ় মতি
মোত পবে নাহি আন ।
তোমাৰ চরণ তেজি পাণ্ডা মন
ধনকসে কবে ধ্যান ॥
ই জন্মত বাপ নেৰাইলো সন্তাপ
ভাৰত বৰিষ পায় ।
কৈত কাল চোৰে প্রাণ নেই মোৰে
পৰিবে মনুষ্য কায়া ॥৩৩৭
তেজিয়া সকলে চলিবো একলে
দুৰ্ঘোৰ যম কৰণে ।
জানিয়া তথাপি নভজো অতাপি
অভয় তযু চৰণে ॥
যতেক পঢ়িয়া জানিয়া শুনিয়া
স্থিৰ নোহে মতি মোৰ '
ব্যৰ্থে গৈল জন্ম কৰিছো পৰম
কতনো পাতক ঘোৰ ॥৩৩৮

কলিত সম্প্রতি নভৈল ভকতি
 নপাইলো সাধু সঙ্গতি ।
 মই দুৰ্ব্বিনয় জানি কুপাময়
 আপুনি কৰিয়ো গতি ॥
 তোমাৰ ভৃত্যৰ ভৃত্যৰো ভৃত্যৰ
 তানে ভৃত্য ভৈলো আমি ।
 মোক জগন্নাথ নকৰা অনাথ
 নেৰিবা বান্ধৱ স্বামী ॥৩৩৯
 নেড়ে মোৰ মুখে যেন সুখে দুখে
 সদায় তোমাৰ নাম ।
 হে কৃষ্ণ প্রাণ দিয়া এহি দান
 ডাকি বোলা বাম বাম ॥

— —

পদ

নিগদতি চমস শুনিয়ে নিমি কথা ।
 হৰি বিমুখৰ কহেঁ যেনয় অৱস্থা ॥৩৪০
 কৃষ্ণক নভজি মজি মৰে দুষ্ট চিত্ত ।
 সাধে মহা যাতনা আপুনি বিপৰীত ॥
 কৃষ্ণক বিমুখ মানে জানিবা আশয় ।
 বাঢ়ে লোভ জগতক দেখে ধনময় ॥৩৪১

ধৰ্ম্মেৰে ধনৰ ফল ইহাক নজানে ।
 বাত্ৰি দিনে সাধে বিত্ত যত পাবে মানে ॥
 নেদে দান দক্ষিণা নাৰাধে মনে হৰি ।
 পুত্ৰ ভাৰ্য্যা সমে মাত্ৰ ভুঞ্জে পেট ভৰি ॥৩৪২
 মৃত্যুকে নগণে সিটো ভৈল হ'ত বুদ্ধি ।
 সকাম কৰ্ম্মৰ আবে শুনা যেন বিধি ॥
 স্ত্ৰী মত্ৰ মাংসতেসে আকুলিত মতি ।
 ঈশ্বৰৰ আজ্ঞা আৰু নুশুনে দুৰ্ম্মতি ॥৩৪৩
 দিনে বাত্ৰি চিন্তে মনে নানা বিষয়ক ।
 আগতে নেদেখে মহা ভক্তিৰ পথক ॥
 আচৰে সমস্ত ধৰ্ম্ম কৰিয়া প্ৰৱন্ধ ।
 সি সৱত তথাপি জ্ঞানৰ নাই গন্ধ ॥৩৪৪
 জগতৰ মাজে আছে যত প্ৰাণীগণ ।
 আপোন ইচ্ছায়ে মাংস কৰয় ভোজন ॥
 কৰে সদা নাৰী সঙ্গ আৰো মত্ৰ পান ।
 ইসৰৰ নাহি জ্ঞান শাস্ত্ৰৰ বিধান ॥৩৪৫
 যদি বোলা ইমত দেখিয়া কোন ঠাই ।
 তাহাৰ বৃত্তান্ত কহো শুনা নিমি বায় ॥
 ঘিটো সৱ জন আছে মায়াত আবৃত ।
 প্ৰবৃত্তি শাস্ত্ৰক পঢ়ি সদা ব্যগ্ৰ চিত্ত ॥৩৪৬
 তাসম্বাৰো মাজে যাব যেন অধিকাৰ ।
 সেহি মতে কৰিবেক তাক ব্যৱহাৰ ॥

বেদে বোলে সুৰাক কৰিবে মাত্ৰ ভ্ৰাণ ।
 কদাচিতো নকৰিবে অমৃতক পান ॥৩৪৭
 নমাৰিবে পশুক এৰিবে মাংস আশা ।
 দেৱকো ঈদ্দেশি পশু নকৰিবে হিংসা ॥
 ঋতু সময়ত জীক কৰিবে আলাপ ।
 তাত বাজে নাৰী গমনত মিজে পাপ ॥৩৪৮
 ঈশ্বৰৰ আজ্ঞা ইটো যত বেদ বাক ।
 হৰিত বিমুখ সবে নমানয় তাক ॥
 বেদক নুবুজি সুৰা পাৰে মানে পীয়ে ।
 পাবেমানে পশুমাৰি মাংস খায়া জীৱে ॥৩৪৯
 ছয়া কামাত্ৰৰ একো দোষক নচাই ।
 কৰে জীক আলাপ যেখনে বাঞ্ছা যায় ॥
 এতিতো বিমুদ্ব ধৰ্ম্ম কেহো নজানয় ।
 বুখা হিংসা বতি লোভে নৰকে পৰয় ॥৩৫০
 অনুদিনে হৃদয়ত বান্ধে পাপ মল ।
 যত কৰ্ম্ম কৰে মানে সকলে বিফল ॥
 নাহি দেহ দ্ৰব্য শুদ্ধি মিছা ধৰে প্ৰাণ ।
 দিনে দিনে বাঢ়ে পাপ পৰ্ব্বত সমান ॥৩৫১
 হৰি বিমুখৰ যেন কহিলো বিপত্তি ।
 শুমা পৰ লোকত তাহাৰ বিসঙ্গতি ॥
 ৰাত্ৰি দিনে কৰে মাত্ৰ জীৱাক আক্ৰান্তি ।
 ধৰে বিষ্ণু মায়ায়ে নখণ্ডে ভয়-ভ্ৰান্তি ॥৩৫২

প্রবৃত্তিৰ পথত বেদৰ মত নাই ।
 কৃষ্ণত বিমুখ হুয়া অধোগতি যায় ॥
 মহা মুঢ় হুয়া বোলে মইসে পণ্ডিত ।
 বেদে যেন কহিয়াছে তাতো নেদে চিত্ত ॥৩৫৩
 পাইবো মনোৰথ সিদ্ধি মনে হেন মানেন ।
 মোহ হুয়া অনেক পশুক বধে প্রাণে ॥
 পোষে পশু পক্ষী কৰে সিসবে বিশ্বাস ।
 গুছে ভয় থাকে চাপি গৃহস্থৰ পাশ ॥৩৫৪
 মাতিলে আপুনি খায় হাততে আহাৰ ।
 তাক যিটো জনে বধে শুনা গতি তাৰ ॥
 অস্ত্র শস্ত্র ধৰি পশু থাকে বাট চাই ।
 যেতিয়কণে সিটো নব পৰলোকে যায় ॥৩৫৫
 কাটি ছিঙি বেড়ি মোছবয় কতো খাব ।
 ডোখৰা ডুখৰি কৰি মাংস খায় গাৰ ॥
 আত্মা ৰূপে ঈশ্বৰ পৰৰ শৰীৰত ।
 সৰ্বদা আছন্ত তাক বুগুণে মনত ॥৩৫৬
 পৰক কৰয় দ্বেষ বৃথা দেহ লাগি ।
 নবকত পৰে সিটো পৰম অভাগী ॥
 পুত্ৰ ভাৰ্য্যা দেহ গেহ ধন আদি যত ।
 স্নেহে বদ্ধ হোৱে ইটো শব্দ শৰীৰত ॥৩৫৭
 সাজে ঘৰ বাড়ী কৰি অনেক আয়াস ।
 অপত্য সন্তান ধন বিহীন বিলাস ॥

অনিচ্ছায়ে সবাকো ক্ষণেকে এবে হুখে ।
 পবে তম নবকত হবি পবান্ধুখে ॥৩৫৮
 মহামৃঢ়মতি যাব পূর্ণ অহঙ্কাৰ ।
 ভকতক পাইলে সিটো হৈবেক নিস্তাৰ ॥
 যিটো তত্ত্বজ্ঞানী সদা হবিকেসে স্ববে ।
 স্মৃধিবে নলাগে সিটো আপুনি নিস্তবে ॥৩৫৯
 মুহি অতি মূৰ্খ কিছু শাস্ত্র আছে জানি ।
 ভকতিক নধৰে মুহিকে তত্ত্বজ্ঞানী ॥
 সিটো মধ্যবর্তী সব যাইবে অধোগতি
 নেড়ায় কোটি কল্পতো মৰণ উতপতি ॥৩৬০
 মুখো নোহে জ্ঞানো নাই বাঞ্জে স্বৰ্গ পথ ।
 চারে মাত্র ধৰ্ম্ম অর্থ কাম মনোবথ ॥
 নাহি উপশান্তি তাৰ ক্ষণেক হিয়াৰ ।
 কবে সিটো চিত্ত বিঘাতন আপোনাৰ ॥৩৬১
 অজ্ঞানক জ্ঞান বুলি মানিয়াছে মতি ।
 সিটো আত্মঘাতকীৰ শুনা যেন গতি ॥ -
 আনো আত্মঘাতী সব যৈত আছে পৰি ।
 সেহি অন্ধ নবকক সিয়ো যায় লড়ি ॥৩৬২
 কতবা স্বৰিষ ভুঞ্জে নাহিকে নিস্তাৰ ।
 হবি বিমুখৰ নাই যাতনাৰ পাৰ ॥
 শুনিলাহা অভকতে যেন পারে গতি ।
 সমস্তে কহিলো তাক তোমাত সম্প্রতি ॥৩৬৩

হেন জানি নিমি তুমি স্থিৰ কৰি মতি ।
 এক চিন্তে আচৰিয়ো হৰিৰ ভকতি ॥
 কৃষ্ণৰ চৰণে ধৰা স্নদূঢ় বিস্থাসে ।
 তৰিবা সংসাৰ ঘোৰ তেবে অপ্ৰয়াসে ॥৩৬৪
 হেন শুনি প্ৰণিপাতে পুছন্ত নৃপতি ।
 শুনন্তেয়ো ত্ৰাস হৰি বিমুখৰ গতি ॥
 ভকতিসে তাৰে আক জানিলো নিশ্চয় ।
 ছেদিয়োক আৰ মোৰ মনৰ সংশয় ॥৩৬৫

মহৰ্ষি কৰতাজনৰ ভগবানৰ বিভিন্ন মূৰ্ত্তি আৰু নাম কথন

কোন যুগে কোন মূৰ্ত্তি পূজি সাধে সিদ্ধি ।
 কোনবা আকাৰ বৰ্ণ কোন পূজা বিধি ॥
 কোন নাম জপিবেক কহিয়ো একান্ত ।
 দিলা হেন শুনি কৰতাজনে সিদ্ধান্ত ॥৩৬৬
 সত্য ত্ৰেতা দ্বাপৰ কলিত দেৱ হৰি ।
 অৱতাৰ হোন্ত ভিন্ন ভিন্ন ৰূপ ধৰি ॥
 নানা বৰ্ণ ভৈলো নানা নাম ৰূপ তাৰ ।
 আছিল পূজাৰ বিধি বিবিধ প্ৰকাৰ ॥৩৬৭
 শুনিয়োক ৰাজা যিবা যুগৰ বিধান ।
 সত্যে শুক্ল মূৰ্ত্তি বাকলি পৰিধান ॥
 মাথে জটা চাৰি ভূজ অজিন উত্তৰী ।
 অক্ষমালা দণ্ড কমণ্ডলু আছা ধৰি ॥৩৬৮

মহা ব্রহ্মচারী বেশ আতি অল্পপাম ।
 সি কালব লোক শাস্ত নিৰ্বিবৰ পৰম ॥
 পূজা কৰে হৰিক মনত ধৰি ধ্যান ।
 যিবা নাম জপে তাৰ শুনিয়ে প্ৰমাণ ॥ ৩৬৯
 হংস পৰমাত্মা ধৰ্ম অব্যক্ত ঈশ্বৰ ।
 সুপৰ্ণ বৈকুণ্ঠ আৰো নাম যোগেশ্বৰ ॥
 অনন্ত পুৰুষ এই দশ গুটি নাম ।
 সত্যত মহন্ত লোকে জপে অবিশ্ৰাম ॥ ৩৭০
 ত্ৰেতাতে বাতুল বৰ্ণ দেখন্তে সুবেশ ।
 যজ্ঞ মূৰ্তি মাথাত পিঙ্গল বৰ্ণ কেশ ॥
 ত্ৰি-মেখলাধাৰী চাৰি ভুজ বিতোপন ।
 শ্ৰী শ্ৰী আদি চিহ্ন কৰন্ত ধাৰণ ॥ ৩৭১
 সি কালত লোকসব ধৰ্ম্মিষ্ঠ পৰম ।
 সবে ব্ৰহ্মবাদী নাহি মায়াৰ বিক্ৰম ॥
 বেদোক্ত কৰ্ম্মেসে লোক হৰিক পূজয় ।
 পৰম ঈশ্বৰ তেহে সৰ্ব-দেৱ-ময় ॥ ৩৭২
 যেন যেন নামে ঈশ্বৰক স্তুতি কৰে ।
 শুনিয়েক নৰপতি কহো নিবন্তৰে ॥
 পৃথিগৰ্ভ সৰ্বদেৱ-ময়-বিষ্ণু-যজ্ঞ ।
 উক্ৰম উক্ৰগায় বৃষাকপি সত্ত্ব ॥ ৩৭৩
 জয়ন্ত সহিতে এই অষ্ট গুটী নাম ।
 ত্ৰেতা যুগে লোক সবে জপে অল্পপাম ॥

ইহাত ত্রেতাৰ লোকে সাধে মহা সিদ্ধি ।
 দ্বাপৰ যুগৰ আবে শুনা যেন বিধি ॥৩৭৪
 দ্বাপৰে ঈশ্বৰ মূৰ্ত্তি অতি অনুপাম ।
 অতসী কুসুম সম সুকুমাৰ শ্যাম ॥
 শ্ৰীবৎস কৌস্তভ হেম হাড় উৰঃস্থলে ।
 পদ্ম চক্ৰ চিহ্ন জ্বলে চাক কৰ তলে ॥৩৭৫
 মহাৰাজ বিভূতি সমস্ত অঙ্গে আছে ।
 দণ্ড ছত্ৰ চামৰে যোগাৰে আগে পাছে ।
 প্রকাশ কৰয় চাৰি অস্ত্ৰ চাৰি পূজা ।
 বেদ তন্ত্র মন্ত্ৰে সিকালতো কৰে পূজা ॥৩৭৬
 ঈশ্বৰক জানো বুলি যত মহাজন ।
 শুনা যেন মতে কৰে শ্ৰৱণ কীৰ্ত্তন ॥
 নমো বাসুদেৱ নমো নমো সঙ্কৰ্ণ ।
 প্রদ্যুম্ন পুরুষ অনিৰুদ্ধ ভগবান ॥৩৭৭
 সৰ্বভূত আত্মা নমো নমো মহাত্মন ।
 বিশ্ব বিশ্বেশ্বৰ নমো শ্ৰীয নাৰায়ণ ॥
 এহি বাহু নামে দ্বাপৰত স্তুতি কৰে ।
 শুনা তন্ত্র-বিধিক কলিৰ আত পৰে ॥৩৭৮
 কলিত প্রধান জানা কৃষ্ণ অৱতাৰ ।
 বেদতো অধিক তন্ত্র মন্ত্ৰ হোৱে ছাব ॥
 কলিত কৃষ্ণৰ মূৰ্ত্তি দেখন্তে নিৰ্ম্মল ।
 যেন ইন্দ্রমৌল বহু পৰম উজ্জল ॥৩৭৯

কনক কেয়ুৰে বঞ্জে ভূজ চয় সদা ।
 ধৰি আছা হাতে শঙ্খ চক্ৰ পদ্য গদা ॥
 শ্ৰীবৎস কোমল শোভে হাড় হৃদয়ত ।
 পীতবস্ত্ৰ শোভে যেন বিজুলী মেঘত ॥৩৮০
 কৰ্ণত প্ৰকাশ কৰে মকৰ কুণ্ডল ।
 তাৰ বশ্মি শোভে গণ্ড বদন মণ্ডল ॥
 সুনন্দ কুমুদ নন্দ পাৰিষদচয় ।
 দণ্ড ছত্ৰ চামৰে চৌপাশে আবায় ॥৩৮১
 হৈন দিব্য মূৰ্ত্তিক পৰম জ্ঞানীগণে ।
 সদায়ে অৰ্চন্তু গুণ নামৰ কীৰ্ত্তনে ॥
 নামেসে পৰম ধৰ্ম্ম জানিবা কলিত ।
 কলিৰ স্তুতিক কহে। শুনা একচিত্ত ॥৩৮২
 হে মহাপুৰুষ হে প্ৰণত পালক ।
 সদা বন্দো তোমাবেসে পদ পঙ্কজক ॥
 সদায়ে চিস্তিবে যোগ্য এহিসে চৰণ ।
 ভকতৰ কৰে ইসে দাঙ্খিত পূৰণ ॥৩৮৩
 ভৱ পৰাভৱক এহিসে কৰে ক্ষয় ।
 পৰম পবিত্ৰ ইসে তীৰ্থকো অংলয় ॥
 মহা সুখ ময় ইটো চৰণ দুখানি ।
 ব্ৰহ্মা হৰে আকেসে সেরন্ত সত্য মানি ॥৩৮৪
 ভূত্য মাত্ৰকৰে যত পীড়াক গুচাৰে ।
 সংসাৰ সাগৰ তৰি ইসে মহানাবে ॥

হ কৃষ্ণ বন্দো হেবা চরণ তোমার ।
 শ্রীবামচন্দ্র রূপ ধরি অরতার ॥২৮৫
 পিতৃর আদেশে ছাড়ি রাজ্য অভিলাষ ।
 পত্নী সীতা সহিতে খপিল বনবাস ॥
 আনব দৃষ্ট্যজ যিটো দেবব বাঞ্ছনি ।
 হেন রাজ্য লক্ষ্মীক তেজিলা বয়ুমনি ॥৩৮৬
 স্ববর্ণন যুগ দেখি ভাষ্যার বচনে ।
 গৈলা মায়া হরিণক খেদি নাৰায়ণে ॥
 হেনসে ভকত প্রিয় প্রভু পূর্ণকাম ।
 তোমার চরণে সদা থাকোক প্রণাম ॥৩৮৭
 যুগ অনুরূপে রূপ নাম অন্তসরি ।
 আরাধন মহন্ত সকলে মহাহরি ॥
 প্ররক্তেসে সাধে সিদ্ধি যি জন নিপুণ ।
 গুনিয়ো কলিত আছে যত মহা গুণ ॥৩৮৮
 কলিব গুণক মহা জ্ঞানী যিটো জানে ।
 চাবি যুগ মাজত কলিক শ্রেষ্ঠ মানে ॥
 কলিত সততে যিটো গুণ নাম গারে ।
 এতেকে সমস্তে সিদ্ধি সিটো জনে পারে ॥৩৮৯
 সত্য যুগে ধ্যান কবি যজ্ঞত ত্রেতাত ।
 যেন ফল পারে নবের দ্বাপরে পূজাত ॥
 কলিত কীর্তন কবি পারে তেন গতি ।
 ব্রহ্মা আদি দেবের তাক নপন্নস্ত সম্প্রতি ॥৩৯০

ଯତ ପ୍ରାଣୀ ସବେ ସଂସାରତ ଭ୍ରମି ମରେ ।
 ନାହିଁ ମହାଲାଭ ତାର କୀର୍ତ୍ତନତ ପରେ ॥
 କୀର୍ତ୍ତନତେ ତବେ ଇଟୋ ହୃଦ୍ୟୋର ସଂସାର ।
 କୀର୍ତ୍ତନତେ ସାଧେ ସିଟୋ ଗତି ଆପୋନାର ॥୩୧:
 ସତ୍ୟ ଦ୍ବେତା ଦାପବର ପ୍ରଜା ବାଞ୍ଛେ ନିତେ ।
 କୈସାନି ଆମାର ଜନ୍ମ ହୈବେକ କଳିତେ ॥
 କଳିତ ଅନେକ ହୈବ ହରି ପରାୟଣ ।
 ତବିବେ ସଂସାର ସୁଖେ କବିୟା କୀର୍ତ୍ତନ ॥୩୨:
 ଆନୋ ଥାନେ କିଛିୁ ମାତ୍ର ହୈବେକ ଭକତ ।
 ଭଞ୍ଜିବେ ପ୍ରଚୁର ପ୍ରଜା ଧ୍ରୁବିଡ଼ ଦେଶତ ॥
 କୃଷ୍ଣ ଚବଣେ ଧରି ସୁଦୃଢ଼ ବିଶ୍ବାସେ ।
 କବି କୃଷ୍ଣ କୀର୍ତ୍ତନ ତବିବ ଅପ୍ରୟାସେ ॥୩୩:
 ଗାତ୍ରପର୍ଣ୍ଣୀ କୃତମାଳା ନଦୀ ପୟସ୍ବିନୀ ।
 କାବେରୀ ପ୍ରତିଚୀ ମହାନଦୀ ପୟୋଭିନୀ ॥
 ଯି ଦେଶତ ଥାକେ ତାର ଭୁଞ୍ଜେ ଯିଟୋ ଜଳ :
 ସମସ୍ତେ ଭକତ ହୈବେ ହୃଦୟ ନିର୍ମଳ ॥୩୪:
 ଦେବ ଶାସି ଭୂତ ପିତୃ ପୋଷ୍ଠ ଏସନ୍ଧାର ।
 ଉପଞ୍ଜିଲେ ଲୋକତ ପାଞ୍ଜରୋ ଲାଗେ ଧାର ॥
 ଏତେକେ କିଙ୍କର ଶ୍ୟାମୀ ଭକତି ବିହୀନ ।
 ପଞ୍ଜ ଯଜ୍ଞ କବିୟା ପାଞ୍ଜରୋ ଶୁଞ୍ଜେ ଶ୍ୟାମ ॥୩୫:
 ସର୍ବଭାରେ ମୁକୁନ୍ଦତ ଯି ଲୈଳ ଶବଣ ।
 ନୋହେ ଶ୍ୟାମୀ କିଙ୍କର ପାଞ୍ଜରୋ ସିଟୋ ଜନ ॥

এড়ি আন কৃত্য চিত্ত দিলেক হৰিত ।
 ভৈল কৃত্য কৃত্য সিটো এতেকে কলিত ॥৩৯৬
 কহিলো বিহিত কৰ্ম-ত্যাগ ভকতৰ ।
 যদি প্ৰমাদত পাপ কৰে সিটো নৰ ॥
 তথাপি নলাগে আৰ তাৰ প্ৰায়শ্চিত্ত ।
 শুনিয়েক নিমি তুমি স্থিৰ কৰি চিত্ত ॥৩৯৭
 এড়িলেক যিটো আন দেৱত ভকতি ।
 একে মাধৱক মাত্ৰ ভজে দৃঢ় মতি ॥
 তাহাৰ পাতক যদি সিজৈ প্ৰমাদত ।
 নাশ হোৱে সিয়ো ঈশ্বৰৰ প্ৰসাদত ॥৩৯৮
 হৃদয়ত থাকি হৰি ভকত বৎসল ।
 দূৰ কৰা ভৃত্যৰ যতেক পাপ মল ॥
 নকৰিবা ভয় পৰ লোকত যমক ।
 কি কৰিবে যম যাৰ ঈশ্বৰ বক্ষক ॥৩৯৯
 হেনবা বুলিবা ঈশ্বৰৰ আজ্ঞা বেদ ।
 তাহাক লজ্জিলে মাধৱৰ হৈবে খেদ ॥
 আজ্ঞা ভঙ্গ হৈবে হেন এড়া অসন্তোষ ।
 প্ৰিয়ভ্ৰম জনৰ নধৰে হৰি দোষ ॥৪০০
 হেনবা বুলিবা পাপ ক্ষয়ৰ নিমিত্ত ।
 নভজিলে তাৰ পাপ হৰিব কিমত ॥
 হৃদয়তে আছা হৰি ভকতৰ গতি ।
 পাপ সংহাৰক তাৰ স্বভাৱে শকতি ॥৪০১

নথাকে আন্ধাৰ যৈত সূৰ্য্যৰ প্ৰকাশ ।
 বহ্নিত পৰিলে যেন তুণ হোৱে নাশ ॥
 সেই মতে পাতক নচাপে সন্নিহিত ।
 ভৈলা মহাহৰি যাৰ হিয়াত বিদিত ॥৪০২
 ভকতৰ হিতকাৰী কলি মহাগুণী ।
 শুনিলা নৃপতি গুণ কলিৰ আপুনি ॥
 যতেক পুছিলো মানে কহিলো একান্ত ।
 দিলো নৱ ভাই নৱ প্ৰশ্নৰ সিদ্ধান্ত ॥৪০৩
 ধৰা ভাগৱত ধৰ্ম্ম সুদৃঢ় বিশ্বাসে ।
 তৰিবা সংসাৰ তেবে অতি অপ্ৰয়াসে ॥
 ধন জন বিভব তিলেকে হৈব ছন্ন ।
 মায়াময় বিষয়ৰ তেজিয়ো যতন ॥৪০৪
 অন্তৰ্ভৱ ভয়ত ব্ৰহ্মাবো নাই সুখ ।
 হেন জানি হুয়ো ঝাটে কৃষ্ণক সন্মুখ ॥
 দেখাইয়া ৰাজাক বিৰকতি বহুবিধ ।
 হৰি স্মৰি তথাতে থাকিলা নৱসিদ্ধ ॥৪০৫
 নমো নমো মোৰ হৃদীশ্বৰ কৃষ্ণদেৱ ।
 দণ্ডৱতে পৰি কোটি কোটি কৰো সেৱ ॥
 তোমাৰ পাৱত প্ৰভু পশিয়া শৰণে ।
 এতেক প্ৰাৰ্থনা কৰো তোমাৰ চৰণে ॥৪০৬
 যৈতে তৈতে হোক জন্ম মোৰ কৰ্ম্মগতি ।
 তোমাৰ চৰণে মাত্ৰ নছাডোক মতি ॥

ভূতদয়া ধৰ্ম্মে মোক নেবোক মাধৱ ।
 তোমাৰ ভৃত্যসে মোৰ পৰম বান্ধৱ ॥৪০৭
 পুল্ল দাবা বিষয়ত হোক স্নেহ ছেদ ।
 হুহি যেন সদায়ে তোমাত বুদ্ধি ভেদ ॥
 পূৰ্ব্বৰ স্বভাৱ মোৰ কৰিয়ো উচ্ছাদ ।
 তোমাৰ চৰণে মাগো এতেক প্ৰসাদ ॥৪০৮
 পাৱে পৰি কৰো মই কাকুতি প্ৰকটে ।
 নছাড়িবা নাথ মোক মৰণ শঙ্কটে ॥
 নজানো ভকতি বতি প্ৰণতি তোন্ধাৰ ।
 মই অনাথক বন্ধু কৰিয়ো উদ্ধাৰ ॥৪০৯
 তুমি মহা কৃপাপয় জগতে বিদিত ।
 মই মহাপামৰ পশুতো গৰিহিত ॥
 জানি যেন যুৱাই কবা বান্ধৱ মাধৱ ।
 বোলা বাম বাম কবা পাপ পৰাভৱ ॥৪১০

দুলডী

নাৰদ বদতি বসুদেৱ শুন।
 সিদ্ধ সবে যেন কৈলা ।
 ভাগৱত ধৰ্ম্ম শুনি নিমি বাজ।
 অতি কৃত্য কৃত্য ভৈলা ॥৪১১

শুক পুৰোহিত সহিতে উঠিয়া
 অচ্চিলা নরসিদ্ধক ।
 ভৈলা অন্তর্ধান নরসিদ্ধ তৈতে
 সুমৰি মনে কৃষ্ণক ॥
 ভাগরত ধর্ম নিমিয়ে আচৰি
 সুদৃঢ় কৰিয়া মতি ।
 কৃষ্ণ চৰণ কৰিয়া স্মরণ
 পাইলন্ত পৰম গতি ॥৪১২
 আবে বসুদেব শুনিলাহা যেন
 ভাগরত ধর্মচয় ।
 শ্রদ্ধায়ে আচৰি তুমিয়ে লভিবা
 পৰম গতি নিশ্চয় ॥
 সুধিলা নিমিত্তে কহিলো তোমাৰ
 নলাগে এতেক শ্রম ।
 তোমাথের ভাগ্য কি কহিবো যাব
 ঘবত পৰম ব্রহ্ম ॥৪১৩
 তোৰা দুইব যশে জগত যুড়িল
 ভোক্তাৰ চিন্তা কিসক ।
 আৰো সোধা কথা পুত্র পায়া আছা
 ঈশ্বর মহা হৰিক ॥
 ভাগরত ধর্মে মন শুদ্ধ কৰে
 জানিবা আন প্রাণীৰ ।

পুত্রের স্নেহত কবিতা পবিত্র
 তোমার মন শবীর ॥৪১৪
 পবন ভকত মহামুনি আমি
 নপাইলো যিটো প্রসাদ ।
 তোবা দুই পাইলা সিটো প্রসাদক
 তোমার আৰো বিষাদ ॥
 যাহার চরণ বেণুকো নপাস্ত
 আবাধিয়া ব্রহ্মা হবে ।
 হেন জগতৰ প্রভু পুত্র হুয়া
 আছন্ত তোমার ঘরে ॥৪১৫
 সিটো ঈশ্বরক সাক্ষাতে দেখাহা
 সারটা কতো স্নেহত ।
 শয়ন ভোজন একে লগে কবা
 থাকা একে আসনত ॥
 কতো পুত্র বুলি ধৰি শিব গুণি
 আনন্দত থাকা চাই ।
 দ্রব হোরে মন জুড়ায় নয়ন
 হোরে পুলকিত কায় ॥৪১৬
 জগত ঈশ্ববে পিতৃ মাতৃ বুলি
 কবন্ত অতি আলাপ ।
 জন্ম নাহি আৰ তবিতা সংসার
 ভৈলাহা মহা নিম্পাপ ।
 শিশুপাল শাল পৌণ্ড্রক পুতনা
 কেশী কংশ দৈত্য চয় ।
 মহা বৈব ভারে চিস্তন্তে চিস্তন্তে
 দেখে মনে কৃষ্ণময় ॥৪১৭

দন্তু অহঙ্কাৰ কৰিয়া মৰিয়া
পাইলেক পৰম গতি ।

যিটো স্নেহ ভারে ভজে মাধৱক
কি কৈবো তাক সম্প্ৰতি ॥

জানিবাহা কৃষ্ণ পৰম ঈশ্বৰ
এন্তে সনাতন হৰি ।

মায়ায়ে মনুষ্য স্বভাব দেখান্ত
ঐশ্বর্য্যক ছন্ন কৰি ।৪১৮

তাহান চরণ সেৱাতেসে জানা
সাধে সবে মহা সিদ্ধি।

কহিলো কৃষ্ণত ছনাই ছয়ো প্রাণী
নকৰিবা পুত্র বুদ্ধি ॥

যত মহা দৈত্য বাজা লুয়া ঐত
পৃথিবীৰ ভৈল ভাৰ ।

তাহাক বধিতে ভৈল ভগবন্ত
দৈৱকীত অৱতাৰ ॥৪১২

নিজ গুণ যশে জগত জুৰায়
আসি নৈকুঠব হস্তে ।

ইহাৰ শ্রৱণ কীৰ্ত্তন কৰিয়া
তৰিবে মুখে মহন্তে ॥

এতେক বুলিয়া নাবদ লবিলা
হাতে দিব্য বীণা বায়া ।

হৃদয়ত কৃষ্ণ রূপ ধৰি মুখে
মুখে হৰি গুণ গায়। ॥৪২০

শুনি বসুদেব- দৈরকী বিস্ময়ে
এডিলা মোহ মনত ।

পুত্র বুদ্ধি গুহি ভৈলেক কৃষ্ণত
 ঈশ্বর জ্ঞান বেকত ॥

শুক নিগদতি নৃপতি শুনিল।
 পুণ্য কথা ইতিহাস ।

শ্রবণ কৌতুহল কবে ঘিটে। আক
কবিতা দূত বিশ্বাস ॥৪২১

এহি জনমতে গুঁছ মন মোহ
হোরয় ব্রহ্ম আপুনি ।

পৰম আশ্চৰ্য্য ভৈলা পৰীক্ষিত
সিদ্ধৰ সন্যাস শুনি ॥

শুনা সভাসদ ভাগরত পদ
নিশবদ ছয়া বহি ।

নিমি নর সিদ্ধ সংবাদ আত্মাইলা
শুক মহামুনি কহি ॥৪২২

ইটো ভাগরত সাত দিন শুনি
পৰীক্ষিতে পাঠলা সিদ্ধি ।

হেন জানি যত্নে শুনিয়ে মহন্তে
ইসে ভকতব নিধি ॥

নমো নমো কৃষ্ণ পদ-পঙ্কজক
গারে পবি প্রণিপাতে ।

মৃত হয়। প্রভু কবিলো পয়াব
ছাড়িবা দোষ ইহাতে ॥৪২৩

হৃদয়ে থাকিয়া যি মোক শিখাইল।
তাকেনে কহিলো যুখে।

যেন টাটকীয়। দাক পুতলাক
নচায়ে আপোন স্মৃথে ॥

হে সদাশিব আমি যত জীর
 তোমাব ইচ্ছায়ে ভ্রমো ।
 জানিলো সম্প্রতি তুমি মোৰ গতি
 হেবা পারে পৰি নমো ॥৪২৪
 তোমাক নভজি বিষয়ত মতি
 সংসার তাপত মৰো ।
 কৰা মোক দয়া দূৰ হোক মায়া
 হেনবা প্রভু উদ্ধাৰো ॥
 তুমিসি মাধৱ মহা প্রিয়ত্তম
 প্রাণতো মোৰ অধিক ।
 মই আখি খাইলো যেন হকুৰাইলো
 কাঁচক চাইতে মাণিক ॥৪২৫
 দেৱৰ ছল্লভ লভি নব তনু
 ন কৈলো সেৱা তোমাব ।
 কিনো মই ছাৰ আপুনাৰ আমি
 আপুনি চিন্তিলো মাৰ ॥
 মোহোৰ সমান নাহিকে পামৰ
 পবন দাকুণ চিত্ত ।
 তোমাব সমান নাহি কুপাময়
 জানি কৰা যথোচিত ॥৪২৬
 তোমাব চৰণে গৈলোহো বিক্রয়
 নছাড়িবা মোক জানি ।
 কৃষ্ণৰ কিস্কৰে কঠে নিবন্তৰে
 বোলা বাম বাম বাণী ॥৪২৭

